

Burgerschap

Rooms Katholieke Basisschool de Vossenber SCHIJNDEL

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Onze schoolgegevens	3
2 De context	4
2.1 De burgerschapswet	4
2.2 Onderzoekskader en kerndoelen	5
2.3 Curriculum.nu	9
2.4 Het Onderzoekskader 2021/2023/2024/2025	9
2.5 Katholieke en levensbeschouwelijke identiteit in relatie tot burgerschap	10
3 Onze school	14
3.1 Kenmerken van onze school	14
3.2 Risico's	14
3.3 Kennis van diversiteit	16
4 Ons schoolconcept	17
4.1 Algemeen	17
4.2 Missie	17
4.3 Kernwaarden	17
4.4 Basiswaarden	18
4.5 Visie	19
4.6 Onze doelen voor Burgerschap	20
4.7 Hoofddoelen en richtinggevers burgerschapsonderwijs	21
4.8 Sociale en maatschappelijke competenties	23
5 Uitwerking doelen	25
5.1 Schoolcultuur	25
5.2 Democratische waarden	25
5.3 Maatschappelijke betrokkenheid	26
5.4 Digitaal burgerschap op school	27
5.5 Diversiteit	27
5.6 Maatschappelijke vraagstukken	29
5.7 Democratische betrokkenheid	30
6 Kwaliteitscultuur	31
6.1 Cultuur en structuur op school	31
7 Zorg voor kwaliteit	32
7.1 Algemeen	32
7.2 Kwaliteitszorg en monitoring	32
8 Uitwerking van ons curriculum	34
8.1 Onze lessen burgerschapsonderwijs	34

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Dit document presenteert het SKOPOS-beleidsplan rondom burgerschap. Deze stichtingsbrede visie vormt de richting voor onze scholen bij de vertaling naar de eigen context.

SKOPOS kent een diverse groep scholen. De kracht zit in het vormgeven van burgerschapsonderwijs op een manier die doelgericht, samenhangend en herkenbaar is, passend bij de unieke context, identiteit en diversiteit van iedere school. In Schijndel zit je altijd goed. Er valt iets te kiezen.

Vanuit onze maatschappelijke opdracht, onze visie en kernwaarden én vanuit de wet hebben wij de verantwoordelijkheid om burgerschap, sociale cohesie en sociale integratie doelgericht en samenhangend te bevorderen.

“De taak van het onderwijs is breder dan de overdracht van kennis en vaardigheden” (Biesta, 2020). In de kern gaat burgerschap om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar actief aan bij te dragen.

Bij SKOPOS vinden we het essentieel dat ieder kind zich ontwikkelt tot een zelfstandig, authentiek en weerbaar persoon, met zelfvertrouwen en inzicht in eigen talenten en vaardigheden. Daarbij vinden we respect, tolerantie en solidariteit belangrijk, zodat kinderen oog houden voor de relatie tot anderen. We benaderen dit vanuit een holistisch perspectief: de ontwikkeling van de persoonlijkheid is onlosmakelijk verbonden met de ontwikkeling van kennis, vaardigheden en talenten.

Dit beleidsstuk sluit aan bij de wetgeving rondom burgerschap en vertaalt onze visie en doelen naar de verschillende aspecten van burgerschap. Het gezamenlijke en gedeelde begrip van wat burgerschap inhoudt, vormt het raamwerk voor de concrete invulling van ons burgerschapsonderwijs binnen de scholen en hun curriculum.

Voor een overzicht van de inhoud van deze module zie bijlage.

Bijlagen

1. Inhoud en overzicht Burgerschap module MSP

1.2 Onze schoolgegevens

Gegevens van de school	
Instellingscode	13YW
Schoolnaam	Rooms Katholieke Basisschool de Vossenbergh
Directeur	Jenny de la Cousine
Adres	Jan van Amstelstraat 36
Postcode + Plaats	5481 HD SCHIJNDEL
E-mailadres	info.vossenbergh@skoposschijndel.nl
Telefoonnummer	073-5474334
Website	bs-devossenbergh.nl

2 De context

2.1 De burgerschapswet

Inleiding

Sinds 2006 is iedere school wettelijk verplicht aandacht te besteden aan burgerschapsvorming. Op 17 november 2020 stemde de Tweede Kamer in met de aangescherpte burgerschapswet, die op 1 augustus 2021 in werking is getreden. Deze wet heeft als doel het versterken van het burgerschapsonderwijs, het verduidelijken van de taken en verantwoordelijkheden van bestuur en school en het bevorderen van kansengelijkheid. Het onderwijs stimuleert leerlingen bewust met elkaar om te gaan, samen te leren en respectvol om te gaan met diversiteit en onderlinge verschillen (Van der Laan & Lodeweges, 2021).

De wettelijke burgerschapsopdracht:

Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:

1. Het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden binnen de school.

- Het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden binnen de school.
- Het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties die leerlingen in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving.
- Het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid, evenals de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden zoals bedoeld in lid 1a. Daarnaast creëert de school een omgeving waarin leerlingen actief kunnen oefenen met deze waarden en waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd voelen, ongeacht de genoemde verschillen.

Kerdoelen burgerschap (2027)

Voor het leergebied burgerschap zijn op 1 september 2025 de definitieve conceptkerndoelen gepubliceerd. Het ministerie van OCW werkt momenteel aan de wettelijke vastlegging van deze kerndoelen. Naar verwachting treden deze op 1 augustus 2027 in werking. Vanaf dat moment zijn scholen verplicht om het burgerschapsonderwijs vorm te geven vanuit de nieuwe kerndoelen. De nieuwe kerndoelen concretiseren het onderwijsinhoudelijke deel van de wettelijke burgerschapsopdracht en geven meer richting aan wat leerlingen moeten kennen, kunnen en ervaren binnen burgerschapsonderwijs. Tegelijkertijd blijft er ruimte voor scholen om dit passend bij de eigen visie en context vorm te geven.

Wat betekent de wet concreet voor onze stichting en scholen?

Vanuit onze visie en doelen ontwikkelen en onderhouden wij een samenhangend curriculum voor de burgerschapsvorming van onze leerlingen. Dit curriculum maakt zichtbaar hoe wij burgerschap in de verschillende leerjaren bevorderen, wat leerlingen concreet leren en hoe wij dit evalueren.

De wet vraagt daarnaast expliciete aandacht voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Daarom maken wij zichtbaar hoe deze waarden herkenbaar terugkomen binnen ons onderwijs en onze schoolcultuur. Het bevoegd gezag heeft hierin een zorgplicht. De wet biedt daarmee ook een bredere basis om in te grijpen wanneer sprake is van antidemocratische elementen binnen een schoolcultuur.

Tegelijkertijd behouden scholen ruimte om burgerschapsonderwijs vorm en inhoud te geven vanuit de vrijheid van onderwijs en passend bij de eigen identiteit en context. De wet stelt hierbij de volgende verplichtingen:

- Zorgen voor kennis van democratie, de rechtsstaat en de grondrechten
- Zorgen voor kennis van, inzicht in en respect voor de basiswaarden
- Aandacht besteden aan vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit
- Ontwikkelen van sociale competenties
- Ontwikkelen van maatschappelijke competenties
- Een oefenplaats zijn waarin leerlingen actief kunnen oefenen met de basiswaarden

Evaluatie, verantwoording en dialoog

Binnen het Onderzoekskader 2021 van de Inspectie van het Onderwijs valt burgerschap ook onder de standaard SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog. In dat kader evalueren wij jaarlijks het burgerschapsonderwijs binnen onze kwaliteitscyclus.

Onder leiding van de werkgroep Burgerschap worden zelfevaluaties, vragenlijsten, analyses en voorgenomen verbeteracties besproken en geëvalueerd. De uitkomsten hiervan worden gedeeld met het bestuur en de medezeggenschapsraad (MR).

In het schoolplan en de schoolgids beschrijven wij onze visie, doelen en aanpak rondom burgerschap. Daarnaast maken wij zichtbaar hoe wij invulling geven aan de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, de school als oefenplaats en de monitoring van burgerschapsonderwijs. Ook wordt beschreven hoe leraren hierin ondersteund worden en welke ontwikkelpunten en acties voor de komende jaren zijn vastgesteld.

Via het jaarplan, de schoolgids en de website leggen wij verantwoording af over de uitvoering en ontwikkeling van ons burgerschapsonderwijs. Daarmee is deze informatie toegankelijk voor ouders/verzorgers en andere betrokkenen.

2.2 Onderzoekskader en kerndoelen

Inleiding

In maart 2024 zijn de [conceptkerndoelen voor burgerschap](#) gepubliceerd. Kerndoelen vormen de wettelijke opdracht voor scholen en geven richting aan het curriculum en de onderwijsontwikkeling. De conceptkerndoelen beschrijven de kennis, vaardigheden en houdingen die leerlingen nodig hebben en bieden scholen ruimte voor een eigen invulling passend bij de visie, identiteit en leerlingenpopulatie van de school.

Omdat het momenteel nog conceptkerndoelen betreft, die na de fase van beproeven nog kunnen worden aangepast, verwijzen wij voor de meest actuele stand van zaken naar [de website van SLO](#).

Binnen het leergebied "Oriëntatie op jezelf en de wereld" oriënteren leerlingen zich op zichzelf, op de manier waarop mensen met elkaar omgaan, hoe zij problemen oplossen en hoe zij zin en betekenis geven aan hun bestaan. Kinderen vervullen nu en later verschillende rollen in de samenleving. Het onderwijs bereidt hen hierop voor, onder andere als consument, verkeersdeelnemer en burger binnen een democratische rechtsstaat. Kennis van en inzicht in waarden en normen, en weten hoe daarnaar te handelen, zijn belangrijke voorwaarden voor samenleven. Respect, tolerantie en verantwoordelijkheid zijn hiervan belangrijke uitingen.

Burgerschap en het Onderzoekskader van de Onderwijsinspectie

Binnen het Onderzoekskader 2021 van de Onderwijsinspectie komen verschillende onderdelen van burgerschap terug. De inspectie hanteert hierbij geen afzonderlijke normen voor burgerschap; de wettelijke burgerschapsopdracht vormt het uitgangspunt. Scholen hebben ruimte om burgerschapsonderwijs passend bij hun visie en context vorm te geven, mits wordt voldaan aan de wettelijke eisen.

De wet vraagt dat scholen:

- actief burgerschap en sociale cohesie doelgericht en samenhangend bevorderen;
- kennis van en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat stimuleren;
- sociale en maatschappelijke competenties ontwikkelen;
- zorgen voor een schoolcultuur waarin leerlingen kunnen oefenen met de basiswaarden;

- zorgen voor een veilige omgeving waarin leerlingen en personeel zich geaccepteerd voelen.

Deze onderdelen zijn binnen het onderzoekskader van de onderwijsins terug te zien in de standaarden die betrekking hebben op basisvaardigheden, aanbod, schoolklimaat, resultaten en kwaliteitszorg.

Doelen en kwaliteitsstandaarden rondom burgerschap

Vanuit de visie, missie en kernwaarden van SKOPOS zijn doelen voor burgerschapsonderwijs vastgesteld. Deze doelen ondersteunen scholen bij de persoonsvorming van leerlingen en de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties.

OP0: Basisvaardigheden

- Bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de kennis, houdingen en vaardigheden die daarbij van belang zijn;
- bevorderen van de sociale en maatschappelijke competenties die nodig zijn in de pluriforme democratische samenleving;
- een doelgericht en samenhangend curriculum passend bij de visie, identiteit en context van de school.

OP1: Aanbod burgerschap

- bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat;
- ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties;
- een breed aanbod aan vak- en vormingsgebieden voor alle leerlingen, afgestemd op leer- en ontwikkelbehoeften;
- leerlingen zijn en voelen zich op hun plek binnen de school.

VS2: Schoolklimaat

- leerlingen voorbereiden op deelname aan de maatschappij;
- de school als oefenplaats voor burgerschap;
- leren omgaan met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat;
- personeel vertoont voorbeeldgedrag;
- aanbod en aanpak sluiten aan bij populatie en context;
- leerlingen voelen zich veilig en gezien;
- structurele aandacht voor samen leven en samen leren;
- wederzijds respect en ruimte om jezelf te uiten;
- kwaliteiten en ontwikkelpunten worden herkend en benut.

OR2: Sociale en maatschappelijke competenties

- goed zicht op de kenmerken van de leerlingenpopulatie;
- ambitieuze verwachtingen gericht op participatie in vervolgonderwijs en maatschappij;
- inzichtelijke en onderbouwde resultaten;
- leerlingen verlaten de school met voldoende sociale en emotionele competenties en een positief zelfbeeld.

SKA1: Visie, ambities en doelen

- een gedragen visie gericht op een ononderbroken ontwikkeling van leerlingen;
- aandacht voor gelijke kansen, burgerschap en specifieke onderwijsbehoeften;
- invulling van levensbeschouwelijk burgerschapsonderwijs passend bij de katholieke of openbare identiteit van de school.

SKA2: Uitvoering en kwaliteitscultuur

- De schoolleiding stimuleert een professionele en veilige leer- en verbetercultuur;
- De school werkt doelgericht aan het realiseren van de onderwijskundige doelen.

SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog

- De schoolleiding evalueert, analyseert en beoordeelt in hoeverre de doelen worden gerealiseerd en informeert het bestuur hierover.

Het Expertisepunt Burgerschap beschrijft nader wat scholen wettelijk verplicht zijn binnen het burgerschapsonderwijs. Voor meer informatie verwijzen wij naar de wet- en regelgeving van het Expertisepunt Burgerschap.

De primaire kerndoelen:

- Kerndoel 36: De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.
- Kerndoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- Kerndoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Andere kerndoelen die gerelateerd kunnen worden aan Burgerschap zijn kerndoel 34, 35, 39, 47 en 53:

- Kerndoel 34: De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
- Kerndoel 35: De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.
- Kerndoel 39: De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- Kerndoel 47: De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.
- Kerndoel 53: De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

De conceptkerndoelen burgerschap zijn opgebouwd uit drie domeinen, die vervolgens zijn uitgewerkt in zes deeldomeinen. In het onderstaande schema zijn deze domeinen, deeldomeinen, conceptkerndoelen, doelzinnen en toelichtingen opgenomen. Ieder kerndoel is voorzien van een doelzin en een toelichting waarin beschreven staat wat hieronder wordt verstaan. Daarnaast zijn voorbeelden toegevoegd als mogelijke invulling van het onderwijsaanbod. Deze voorbeelden maken geen onderdeel uit van de kerndoelen zelf.

	Domeinen	Kerndoelen
1	Schoolcultuur	<u>Schoolcultuur</u> <i>De school zorgt voor een democratische cultuur</i> • Zorgen voor een veilige schoolomgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie • Aanbieden van activiteiten die de betekenis van democratische waarden laten zien • Stimuleren van kritische denkvaardigheden, morele en ethische oordeelsvorming en het offline en online respectvol communiceren daarover • Samen met leerlingen vormgeven van een democratische cultuur • Aandacht besteden aan actualiteit en maatschappelijke vraagstukken in samenhang met verschillende leergebieden

2	Samenleving en democratie	<u>Diversiteit</u> <i>De leerling handelt respectvol vanuit kennis over een diverse samenleving</i> • Kennis over hoe de grondwet diversiteit in geloofs- en levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt • Inschatten en bespreken van situaties die racistisch, discriminerend of stereotyperend zijn • Verkennen van en reflecteren op de eigen offline en online identiteit in relatie tot anderen • In gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen <u>Democratische waarden</u> <i>De leerling geeft aan hoe diens handelen verbonden is met democratische waarden</i> • Kennis over de ontwikkeling en de betekenis van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit • Kennis over het belang van de grondwet, kinder- en mensenrechten ter bescherming van vrijheid, gelijkheid en solidariteit • Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit Verkennen op basis van morele en ethische perspectieven wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen betekent voor jezelf • Afwegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst <u>Maatschappelijke betrokkenheid</u> <i>De leerling verkent verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving</i> • Kennis over taken, rollen, rechten en plichten van burgers in de samenleving • Verkennen welke middelen kunnen worden ingezet om individueel en collectief bij te dragen aan maatschappelijke veranderingen • Oriënteren op maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties Benoemen en waarderen van de eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties • Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven <u>Democratische betrokkenheid</u> <i>De leerling verkent hoe die democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven</i> • Beschrijven hoe in een democratie macht en invloed worden uitgeoefend • Benoemen van vormen van inspraak en besluitvorming in dagelijkse situaties • Communiceren op een respectvolle wijze • Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen • Reflecteren op proces en uitkomsten van inspraak en besluitvorming in de schoolomgeving
3	Maatschappelijke vraagstukken	<u>Maatschappelijke vraagstukken</u> <i>De leerling weegt af welke mogelijkheden die heeft om ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken te handelen</i> • Benoemen welke belangen en perspectieven een rol spelen binnen actuele, maatschappelijke en planetaire vraagstukken • Uitdrukken van persoonlijke idealen en opvattingen • Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden • Verkennen welke individuele en collectieve bijdragen aan oplossingen mogelijk zijn

2.3 Curriculum.nu

In aanvulling op het voorgaande, burgerschap is één van de bouwstenen voor de herziening van het onderwijscurriculum (zie www.curriculum.nu).

In de samenvatting staat: burgerschapsonderwijs gaat over de ontwikkeling van leerlingen tot democratische burgers. Zij krijgen daarvoor kennis en vaardigheden aangeboden, ze worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen.

Bij burgerschapsonderwijs staan drie basiswaarden centraal die van belang zijn in de democratische, pluriforme samenleving: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Voor leerlingen is de school een oefenplaats voor democratie en het omgaan met diversiteit. Zij leren hoe ze actief kunnen meedoen in een democratische cultuur. Ze leren over besluitvormingsprocessen en de invloed die zij hierop kunnen uitoefenen, passend bij hun situatie en mogelijkheden.

Op de website zijn voor Burgerschap tien bouwstenen beschreven: vrijheid en gelijkheid, macht en inspraak, democratische cultuur, identiteit, diversiteit, solidariteit, digitaal samenleven, duurzaamheid, globalisering en technologisch burgerschap.

Ook dit nemen we mee bij de samenstelling van ons curriculum en onze lessen.

Burgerschap		
125 leraren en 18 schoolleiders hebben veel vragen bij de herziening van de bouwstenen. Hieronder vindt u een overzicht van het hergeïntegreerde Burgerschap. Ge voor meer informatie naar www.curriculum.nu/burgerschap .		
Primair onderwijs	Onderbouw voortgezet onderwijs	
1 Vrijheid en gelijkheid		
1.1 Vrijheid en gelijkheid	Leerlingen leren van, door en over de waarden van de democratische rechtsstaat. Ze begint met regelgevingen in de eigen leefomgeving en breidt dit naar de publieke ruimte en samenleving.	Leerlingen reflecteren op het functioneren van de democratische rechtsstaat en de betekenis daarvan in het leven van burgers, en ondertaken zelf op basiswaarden en de spanning daarheen.
2 Macht en inspraak		
2.1 Macht en inspraak	Leerlingen leren manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden. Ze maken kennis met macht en gezag en de wijze waarop dit georganiseerd is op verschillende niveaus.	Leerlingen ontwikkelen inzicht in de werking van de democratische rechtsstaat. Ze analyseren maatschappelijke vraagstukken waarin machtsverhoudingen en besluitvormingsprocessen een rol spelen.
3 Democratische cultuur		
3.1 Democratische cultuur	Leerlingen leren dat hun stem gehoord wordt en dat hun invloed ertoe doet bij besluitvormingsprocessen in de klas. Zij ervaren dat de ander ook een stem heeft en ontdekken daarbij overeenkomsten en verschillen tussen mensen.	Leerlingen leren hun mening onderbouwd te uiten en anderen daar te discussiëren, debat of dialoog van te overtuigen. En hoe verschillen van inzicht, waarden, overtuigingen, behoeften en emoties niet altijd overbrugd kunnen of hoeven worden.
4 Identiteit		
4.1 Identiteit	Leerlingen ontdekken hun primaire en secundaire emoties, ambities, talenten en ontwikkelingspunten. Ze maken kennis met identiteitsvorming en reflecteren op tradities, vieringen en rituelen.	Leerlingen verkennen hun ambities en toekomstverwachtingen. Ze onderzoeken met welke groep(en) ze zich verbinden willen en waarom. Ze leren over spanningen tussen identiteitsaspecten.
5 Diversiteit		
5.1 Diversiteit	Leerlingen leren woorden te geven aan wat de ander doet en wil en ontdekken daarmee overeenkomsten en verschillen. Ze leren onderlinge conflicten vreedzaam op te lossen. Ze maken kennis met levensbeschouwelijke verschillen.	Leerlingen verkennen de diverse samenleving in Nederland in de context van een globaliserende wereld, met aandacht voor levensbeschouwelijke verschillen, waarden en overtuigingen.
6 Solidariteit		
6.1 Solidariteit	Leerlingen ontwikkelen manieren om de eigen en de belangen van anderen te behartigen, afname van zelf, eer, machtsverhouding, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen.	Leerlingen ontwikkelen inzicht in vraagstukken rond in- en uitsluiting, rechtvaardigheid en solidariteit, en hun daarbij te herkennen. Ze herkennen het gelijkheidsbeginsel uit artikel 1 van de grondwet en passen het toe.
Burgerschap		
Primair onderwijs	Onderbouw voortgezet onderwijs	
7 Digitaal samenleven		
7.1 Digitaal samenleven	Leerlingen leren over de effecten van de online wereld op hun identiteit, persoonlijkheid (online) leven en op de publieke sfeer. Ze leren kritisch en creatief denken over media-inhoud en processen en daar ook naar handelen.	Leerlingen ontwikkelen inzicht in het eigen mediagebruik en dat van de ander. Ze leren dat media invloed hebben op het sociale en politieke leven en op welke wijze. Ze onderzoeken de betrouwbaarheid van bronnen.
8 Duurzaamheid		
8.1 Duurzaamheid	Leerlingen leren in duurzaamheidskwaliteit over verschillende waarden en belangen en die gevolgen daarvan voor de toekomst, nu en later. Ze leren duurzame keuzes te herkennen en te reflecteren op hun eigen gedrag.	Leerlingen leren over de spanningen tussen de waarden en belangen die verbanden zijn met People Planet Prosperity en die invloed hebben op de leefomgeving, de leefwijze, nu en later en daarbij kritisch te zijn op eigen keuzes.
9 Globalisering		
9.1 Globalisering	Leerlingen verkennen hoe zijzelf, klasgenoten en andere mensen in Nederland samenleven zijn met andere delen van wereld en leren over internationale samenwerking.	Leerlingen ontwikkelen inzicht in de verwevenheid en onderlinge afhankelijkheid van landen en gebieden, migratie en vluchtelingenproblematiek; de rol van de EU en VN en hun eigen mogelijke invloed.
10 Technologisch burgerschap		
10.1 Technologisch burgerschap	Leerlingen leren over de invloed van technologische ontwikkelingen op zichzelf en hun leefomgeving. Ze leren ethische kwesties te herkennen en gaan in gesprek over verschillende perspectieven, die ze zelf kunnen inzetten.	Leerlingen leren vraagstukken rond technologie te analyseren en er een mening over vormen. Ze zijn zelf bereid van de invloed van technologische ontwikkelingen op hun eigen leven, dat van anderen, op politiek en samenleving.
11 Denk- en handelwijzen		
11.1 Denk- en handelwijzen	Leerlingen leren kritisch denken en handelen, empathische vermogens, ethisch redeneren en onderbouwen. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang met de inhoud van de overige bouwstenen.	Leerlingen leren kritisch denken, ethisch redeneren, communiceren en onderbouwen empathische vermogens. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang met de inhoud van de overige bouwstenen.

Legenda	
	Democratie (gratis oplicht)
	Duurzaamheid (gratis oplicht)
	Maatschappelijke thema's (gratis oplicht)
	Denk- en handelwijzen (gratis oplicht)
	Bouwen

2.4 Het Onderzoekskader 2021/2023/2024/2025

Het Onderzoekskader 2021/2023/2024/2025 van de Inspectie van het Onderwijs beschrijft (o.a.) de standaarden die van belang zijn voor de kwaliteit van een school. De standaarden (kwaliteitsaspecten) zijn:

- OP0: Basisvaardigheden
- OP1: Aanbod
- OP2: Zicht op ontwikkeling en begeleiding
- OP3: Pedagogisch-didactisch handelen
- OP4: Onderwijstijd
- OP6: Afsluiting
- VS1: Veiligheid
- VS2: Schoolklimaat
- OR1: Resultaten
- OR2: Sociale en maatschappelijke competenties
- SKA1: Visie, ambities en doelen
- SKA2: Uitvoering en kwaliteitscultuur
- SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog

In een aantal standaarden (2021) komen onderdelen van burgerschap aan de orde. Deze zijn in 2023 voor een flink deel gebundeld in OP0. Bij het inspectietoezicht hanteert de inspectie geen eigen (expliciete) eisen voor burgerschap. De wet met daarin de minimum-eisen vormt het uitgangspunt. Onze school mag dus een eigen en passende invulling geven aan burgerschap, zolang we maar voldoen aan de wet. De wet vraagt:

1. De school moet beschikken over een doelgericht en samenhangend curriculum (passend bij de leerlingenpopulatie), burgerschap moet zich richten op de basiswaarden en de kennis, vaardigheden en houdingen die daarbij van belang zijn en tenslotte: het onderwijs moet zich richten op de sociale en maatschappelijke competenties die van belang zijn voor het functioneren in een pluriforme samenleving. Zie de standaard OP0 (2023).
2. De school moet actief burgerschap en sociale cohesie op een doelgerichte en samenhangende wijze bevorderen. Zie de standaarden OP1, OP2 en OR2 (2021).
3. De school moet kennis van en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bevorderen. Zie de standaarden OP1, VS1 en VS2 (2021).
4. De school moet sociale en maatschappelijke competenties ontwikkelen. Zie de standaarden OP1 en VS2 (2021).
5. De school moet zorgen voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden, een schoolcultuur waarin leerlingen worden gestimuleerd om te oefenen met de basiswaarden. Zie de standaarden OP3, VS1 en VS2 (2021).
6. De school moet zorgen voor een veilige omgeving waarin leerlingen en personeel zich geaccepteerd voelen. Zie de standaarden OP3, VS1 en VS2 (2021).

De wet liet al zien dat er vanaf 01-08-2021 een belangrijke rol is weggelegd voor het bestuur. De Inspectie van het Onderwijs zal daarom nagaan:

- Draagt het bevoegd gezag zorg voor een schoolcultuur waarin alle bij het aanbieden van onderwijs betrokken personen, vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid en het afwijzen van discriminatie, verdraagzaamheid en het afwijzen van onverdraagzaamheid, onderling begrip en autonomie van leerlingen als centrale spelregels hanteren en voorleven?
- En creëert het daarmee een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat?

2.5 Katholieke en levensbeschouwelijke identiteit in relatie tot burgerschap

Missie

Om goed burgerschapsonderwijs te kunnen geven, hebben we vastgesteld wat we onder burgerschap verstaan. Burgerschap verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan, en in het bijzonder naar de manier waarop we omgaan met verschillen, diversiteit, tegenstellingen en conflicten. Daarnaast heeft burgerschap betrekking op de manier waarop mensen samenleven binnen een democratische rechtsstaat, omgaan met rechten en verantwoordelijkheden en actief deelnemen aan de samenleving. De wettelijke burgerschapsopdracht vraagt scholen om kennis van en respect voor de

basiswaarden van de democratische rechtsstaat te bevorderen en leerlingen te ondersteunen in de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties.

Een belangrijk onderdeel van deze wettelijke burgerschapsopdracht is de bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. De relevante basiswaarden voor het onderwijs zijn vastgelegd in het wettelijk kader. Het gaat hierbij om:

- vrijheid van meningsuiting;
- gelijkwaardigheid;
- begrip voor anderen;
- verdraagzaamheid (tolerantie);
- het afwijzen van onverdraagzaamheid;
- het afwijzen van discriminatie;
- autonomie;
- verantwoordelijkheidsbesef.

Binnen SKOPOS geloven wij dat ieder mens meesterlijk is. Ieder kind heeft het recht om te leven, te leren, te groeien en zich te ontwikkelen vanuit de eigen mogelijkheden en talenten. Wij geloven dat verschillen bijdragen aan verbinding, begrip en samenleven. Vanuit deze overtuiging zien wij het als onze opdracht om de “leer-kracht” van mensen te versterken: kinderen weerbaar en wendbaar maken, bewust van hun eigen potentieel en voorbereid op hun rol in de samenleving. Burgerschap gaat voor ons daarom niet alleen over kennis en vaardigheden, maar ook over persoonsvorming, samenleven en verantwoordelijkheid nemen voor jezelf, de ander en de wereld om je heen.

Maatschappelijke opdracht

Deze visie sluit aan bij de katholieke en levensbeschouwelijke identiteit van SKOPOS. Vanuit ons intrinsiek levensbeschouwelijk uitgangspunt zien wij onderwijs als meer dan kennisoverdracht alleen. Onze maatschappelijke opdracht is om alle kinderen kwalitatief goed onderwijs te bieden dat hen ondersteunt in hun ontwikkeling en voorbereidt op hun toekomst als zelfstandige, zelfredzame en betrokken wereldburger. Daarbij is er aandacht voor zingeving, ontmoeting, verantwoordelijkheid en samenleven in diversiteit.

Strategische beloften

Vanuit het SKOPOS-DNA geven wij hieraan vorm met drie strategische beloften:

- We zien elkaar als mens
- We luisteren naar elkaars verhalen
- We zetten elkaars meesterschap in

Brede strategische context

Binnen de huidige dynamische samenleving vraagt dit om burgerschapsonderwijs dat aandacht heeft voor persoonsvorming in relatie tot de democratische samenleving. Levensbeschouwelijk burgerschapsonderwijs raakt daarom aan identiteit, zingeving en de manier waarop mensen samenleven. Het helpt leerlingen een visie te ontwikkelen op zichzelf, de ander en de wereld.

Wij zien levensbeschouwelijk burgerschapsonderwijs als onderwijs dat leerlingen ondersteunt in hun identiteitsontwikkeling door ontmoeting met elkaar en met religieuze en seculiere bronnen. In die ontmoeting ontwikkelen leerlingen kennis, vaardigheden en houdingen die bijdragen aan respectvol samenleven in een diverse samenleving. Daarbij zijn de volgende elementen herkenbaar:

- de relatie van leerlingen tot de wereld en de samenleving;
- ontmoeting in de context van diversiteit;
- persoonsvorming en identiteitsontwikkeling;
- het leren van en vanuit verschillende bronnen.

Vanuit deze brede maatschappelijke context heeft SKOPOS binnen het burgerschapsonderwijs aandacht voor ontwikkelingen die van invloed zijn op onderwijs, samenleving en identiteitsvorming van leerlingen. Hierbij gaat het onder andere om:

- maatschappelijke veranderingen, individualisering en participatie;
- diversiteit, inclusie en kansen(on)gelijkheid;
- polarisatie en de verbindende rol van onderwijs;
- technologische ontwikkelingen en digitalisering;
- de balans tussen technologisering en menselijke nabijheid;
- innovatie en curriculumvernieuwing binnen het onderwijs;
- de relatie tussen kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming;
- veranderende maatschappelijke waarden en verwachtingen van onderwijs en opvoeding.

Binnen deze ontwikkelingen blijft SKOPOS bewust kiezen voor levensbeschouwelijke burgerschapsvorming, waarbij aandacht voor levensbeschouwelijke tradities, kunst, cultuur, ontmoeting en dialoog bijdraagt aan de ontwikkeling van leerlingen tot zelfbewuste, nieuwsgierige, kritische en verantwoordelijke burgers.

Dilemma's en uitdagingen:

- Individu versus collectief: Er is een spanning tussen persoonlijke ontwikkeling en collectieve verantwoordelijkheid. Onsonderwijsaanbod moet balanceren tussen ruimte voor individuele leertrajecten en het samen leren en leven in een gemeenschap.
- De school als mini-maatschappij en ontmoetingsplek: In een steeds digitaler wordende samenleving blijft de fysieke school een belangrijke vind-en-verbind-plek. We moeten een gezonde balans tussen online en offline leren en leven zien te vinden.
- Digitalisering dreigt het handschriftonderwijs te verdringen. Hoe zorgen we voor een juiste balans, die de basisvaardigheden versterkt en de motorische en taalkundige ontwikkeling bevordert?
- "Ouders-schouwburg": Ouders gedragen zich in toenemende mate als klant die een dienst afneemt. Onzescholen moeten voorzien in duidelijke kaders/verwachtingen en een zorgvuldige onboarding van ouders, leerkrachten, leerlingen als partners in opvoeding en onderwijs.
- Overgang naar het voortgezet onderwijs: Er is beweging richting een bredere brugklas en latere selectie om leerlingen meer tijd te geven voor ontwikkeling. Hoe zorgen PO en VO voor een zachte landing voor elk kind?
- Altijd "aan" staan: Door de veelheid aan kansen en dilemma's is er een constante druk tot reageren. Dit stelt hoge eisen aan het (voorbeeld)gedrag van onzeschoolleiders en leerkrachten richting teams, ouders en leerlingen.
- Grenzen tussen onderwijs, zorg en opvang vervagen: Het sociaal-educatieve domein is volop in beweging. De vraag "wat moeten we?" versus "wat mogen we?" speelt sterk, en vraagt om heldere keuzes en rolafbakening – met onze visie en waarden als kompas.
- Focus en richting bewaken: In een tijd van veel bewegingen hoge prestatiedruk is het essentieel dat we rust en koersvastheid behouden, zonder kansen vanuit het momentum uit te sluiten.

Vooruitkijkend, zo staan we sterk in de toekomst:

- In een steeds veranderende omgeving zullen we onze wendbaarheid verder vergroten en onze samenwerking met lokale en regionale partners intensiveren.
- We blijven ons inzetten voor de kwaliteit van ons onderwijs en het welzijn van onze mensen en leerlingen in educatieve partnerschappen en ouderparticipatie.
- Door voorbereid te zijn op toekomstige uitdagingen en kansen kunnen we SKOPOS verder versterken en ons blijven afstemmen op de behoeften van de samenleving.

Deze gezamenlijke onderdelen vormen het stichtingsbrede kader voor burgerschapsonderwijs binnen SKOPOS. Vanuit dit kader geven de afzonderlijke scholen, passend bij hun eigen visie, identiteit, context en leerlingenpopulatie, verder vorm aan hun schoolspecifieke invulling van burgerschapsonderwijs. Onderstaande onderdelen beschrijven de schoolspecifieke uitwerking van burgerschapsonderwijs binnen de school:

- Missie
- Kernwaarden
- Visie
- Hoofddoelen en richtinggevers

- Sociale en maatschappelijke competenties

3 Onze school

3.1 Kenmerken van onze school

Om effectief gestalte te geven aan burgerschapsonderwijs vinden wij het noodzakelijk om de omgeving van de school in kaart te brengen. Goed burgerschapsonderwijs sluit immers aan bij de leefwereld van leerlingen, hun ervaringen, kansen, uitdagingen en de context waarin zij opgroeien. Daarom geven wij hieronder een korte typering van onze leerlingen, ouders en de omgeving van de school. Vervolgens beschrijven wij de aandachtspunten die voortvloeien uit deze context. Deze analyse helpt ons om bewuste keuzes te maken ten aanzien van de inhoud, doelen en aanpak van ons burgerschapsonderwijs.

Aspect	Korte typering
De leerlingen	Basisschool De Vossenbergh kent een diverse leerlingenpopulatie. Een aanzienlijk deel van de leerlingen groeit op in een meertalige omgeving en heeft Nederlands als tweede taal (NT2). Daarnaast is er sprake van een relatief grote groep leerlingen die opgroeit in gezinnen met sociaal-economische uitdagingen. De schoolweging bedraagt 34,22. Tegelijkertijd biedt de diversiteit binnen de school een rijke leeromgeving waarin leerlingen dagelijks kennismaken met verschillende achtergronden, talen, culturen en perspectieven.
De ouders	De betrokkenheid van ouders bij school vraagt voortdurende aandacht. Taalbarrières, beperkte onderwijservaring van sommige ouders en zorgen binnen gezinnen kunnen deelname aan schoolactiviteiten bemoeilijken. Tegelijkertijd ervaren veel ouders de school als een veilige en vertrouwde omgeving voor hun kind. Daarnaast kiezen sommige ouders bewust voor De Vossenbergh vanwege de kleinschaligheid, de persoonlijke benadering en de waarde die zij hechten aan een diverse schoolgemeenschap waarin kinderen leren samenleven met anderen die een andere achtergrond hebben.
De omgeving	Een deel van de leerlingen groeit op in een omgeving waarin sprake is van beperkte kansen op sociaal, economisch en cultureel gebied. In de directe omgeving bevinden zich relatief veel sociale huurwoningen en gezinnen die wonen op recreatieparken of campings. Daarnaast wordt in de wijk jeugdoverlast gesignaleerd, waarbij zichtbaar is dat kinderen op steeds jongere leeftijd hiermee in aanraking komen. Deze context maakt dat de school een belangrijke rol vervult in het bieden van structuur, veiligheid, sociale ontwikkeling en kansengelijkheid.

De Vossenbergh vervult voor veel leerlingen een belangrijke maatschappelijke functie. De school biedt een veilige, stabiele en inclusieve omgeving waarin leerlingen dagelijks oefenen met samenleven in een diverse samenleving. Respect voor verschillen, wederzijds begrip, verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf en anderen, en actief deelnemen aan de gemeenschap zijn waarden die binnen de school zichtbaar en voelbaar zijn. Juist de diversiteit binnen de schoolpopulatie biedt waardevolle kansen om burgerschapsvaardigheden niet alleen aan te leren, maar deze ook dagelijks in de praktijk te brengen.

3.2 Risico's

Gelet op de kenmerken van onze leerlingenpopulatie, de thuissituaties van leerlingen en de maatschappelijke omgeving waarin zij opgroeien, signaleren wij een aantal risico's die van invloed kunnen zijn op de ontwikkeling van burgerschapscompetenties. Deze risico's doen zich niet bij alle leerlingen voor, maar vragen wel om een gerichte aanpak binnen ons onderwijs.

Domein	Mogelijke risico's
Sociale ontwikkeling	- Leerlingen krijgen thuis en op school soms verschillende normen, waarden en omgangsvormen mee. - Niet alle leerlingen krijgen voldoende voorbeelden van respectvolle communicatie, begrip voor anderen en constructieve conflictoplossing. - Sommige leerlingen hebben ingrijpende of traumatische ervaringen meegemaakt, waardoor sociale interacties en emotieregulatie extra ondersteuning vragen.
Democratisch burgerschap	- Leerlingen kunnen opgroeien met opvattingen over rollen, verantwoordelijkheden en gezagsverhoudingen die afwijken van de democratische uitgangspunten en gelijkwaardigheid die de school nastreeft. - Niet alle leerlingen komen thuis in aanraking met democratische besluitvorming of actieve participatie.
Participatief burgerschap	- Financiële zorgen binnen gezinnen kunnen deelname aan activiteiten buiten school beperken. - Sommige leerlingen hebben minder mogelijkheden om deel te nemen aan verenigingen, sportclubs of maatschappelijke activiteiten.
Identiteitsontwikkeling	- Leerlingen kunnen spanning ervaren tussen verwachtingen vanuit hun omgeving en hun eigen identiteit, interesses of overtuigingen. - Niet alle leerlingen ervaren thuis voldoende ruimte om zichzelf volledig te ontwikkelen of te uiten.
Algemene ontwikkeling	- Taalbarrières en beperkte ouderbetrokkenheid kunnen de samenwerking tussen school en thuis bemoeilijken. - Sommige ouders zijn minder bekend met het Nederlandse onderwijssysteem, waardoor informatie niet altijd goed wordt begrepen of benut.
Basisvoorwaarden van de democratische rechtstaat	- Leerlingen komen vanuit verschillende culturele, religieuze en maatschappelijke achtergronden naar school. Hierdoor kunnen opvattingen over vrijheid, gelijkwaardigheid, diversiteit en inclusie verschillen van de waarden die binnen het onderwijs centraal staan.

Consequenties voor ons onderwijs

De hierboven beschreven risico's hebben gevolgen voor de inrichting van ons burgerschapsonderwijs en ons pedagogisch handelen.

- De school biedt een veilige, voorspelbare en inclusieve leeromgeving waarin leerlingen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen.

- Binnen onze Pedagogische Huisstijl besteden wij dagelijks aandacht aan respect, verantwoordelijkheid, samenwerking en het omgaan met verschillen.
- In alle groepen wordt gewerkt aan sociale vaardigheden, groepsvorming en burgerschapscompetenties. In de groepen 6 t/m 8 krijgt de ontwikkeling van identiteit, zelfbewustzijn en sociale weerbaarheid extra aandacht.
- Wij stimuleren actief de samenwerking tussen ouders en school en blijven investeren in laagdrempelig contact, zodat we samen kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van het kind.
- Binnen ons aanbod levensbeschouwing en burgerschap sluiten wij aan bij de belevingswereld van onze leerlingen. Verschillende religieuze, culturele en maatschappelijke tradities krijgen aandacht, zoals bijvoorbeeld Ramadan, het Suikerfeest, Kerstmis en andere voor leerlingen herkenbare vieringen.
- Leerkrachten zijn alert op signalen van armoede, sociale problematiek en ondersteuningsbehoeften binnen gezinnen. De school kent haar signalerende en verbindende rol en werkt waar nodig samen met passende hulpinstanties.
- Omdat een groot deel van onze leerlingen Nederlands als tweede taal leert, bieden wij gericht NT2-onderwijs en werken wij voortdurend aan een rijke taalomgeving. Taalontwikkeling zien wij als een belangrijke voorwaarde voor participatie, burgerschapsvorming en kansengelijkheid.
- Wij leren leerlingen actief omgaan met verschillen in achtergrond, mening en overtuiging, waarbij de basiswaarden van de democratische rechtsstaat steeds het uitgangspunt vormen.

3.3 Kennis van diversiteit

Binnen onze school hebben wij zicht op de culturele achtergronden, normen, waarden en leefwerelden van onze leerlingen en hun ouders. Vanuit onze visie op inclusie en burgerschap handelen wij vanuit respect voor diversiteit en verschillen.

Wij beschikken over gezamenlijke afspraken en beleid rondom diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie. De directie en medewerkers onderhouden actief contact met maatschappelijke, culturele en religieuze partners binnen de omgeving van de school. Daarmee versterken wij de verbinding tussen school, thuis en de samenleving.

Ons pedagogisch uitgangspunt is dat verschillen er mogen zijn en van meerwaarde zijn binnen onze schoolgemeenschap. Medewerkers beschikken over de kennis en vaardigheden om sensitief en respectvol om te gaan met verschillen in achtergrond, overtuigingen en perspectieven.

4 Ons schoolconcept

4.1 Algemeen

Om goed burgerschapsonderwijs te (kunnen) geven, hebben we vastgesteld wat we onder burgerschap verstaan. Burgerschap verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan en dan met name naar de manier waarop we omgaan met verschillen tussen mensen, met diversiteit, met tegenstellingen en met conflicten.

Daarnaast verwijst burgerschap naar de relatie tussen overheid en burgers, naar de manier waarop we beslissingen nemen en naar de rechten van de mens. De wet schrijft voor dat we ons richten op (1) kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en (2) het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Deze aspecten worden hierna uitgewerkt aan de hand van de strategische essenties van de stichting en de scholen.

4.2 Missie

Binnen SKOPOS geloven wij dat ieder mens meesterlijk is. Ieder kind heeft het recht om te leven, te leren, te groeien en zich te ontwikkelen vanuit de eigen mogelijkheden en talenten. Vanuit deze overtuiging versterken wij de leer-kracht van kinderen, zodat zij zich ontwikkelen tot veerkrachtige, zelfbewuste en betrokken mensen die voorbereid zijn op hun toekomst.

Op basisschool De Vossenbergh geven wij hier invulling aan vanuit onze slogan 'Aandacht voor wie je bent'. Wij geloven dat ieder kind uniek is en zich het beste ontwikkelt wanneer het zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelt. In onze veilige en vertrouwde leeromgeving krijgen kinderen de ruimte om zichzelf te zijn, hun talenten te ontdekken en vertrouwen te ontwikkelen in hun eigen mogelijkheden.

Vanuit onze kernwaarden aandacht, authenticiteit en betrouwbaarheid begeleiden wij kinderen in hun ontwikkeling tot actieve deelnemers aan de samenleving. Wij vinden het belangrijk dat leerlingen leren om verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf en anderen, respectvol om te gaan met verschillen en een positieve bijdrage te leveren aan hun omgeving.

Ons burgerschapsonderwijs heeft als doel leerlingen te laten opgroeien tot zelfbewuste, betrokken en verantwoordelijke wereldburgers die met vertrouwen hun eigen plek innemen in een diverse en democratische samenleving.

4.3 Kernwaarden

Waarvoor staan we? Wat vinden wij ten diepste belangrijk? Wat maakt ons ons? Dit zijn de kernwaarden van SKOPOS, die hun oorsprong vinden in de katholieke leer;

- [Vertrouwd](#)
- Ouders hebben ons hun kinderen toevertrouwd. Iedere dag houden we dat vertrouwen hoog, geholpen door openheid, dialoog en respect. We gaan uit van gelijkwaardigheid, proberen de hele mens te zien en elkaar te begrijpen. We verwelkomen en zoeken overeenkomsten, geven ruimte en respecteren verschillen.
- [In beweging](#)
- Onderwijzen en opvoeden gaan hand in hand. Dus we werken samen met ouders en ons netwerk. Zodat kinderen kunnen leren en spelen in een vertrouwde en inspirerende omgeving. Waarin falen niet bestaat, fouten erbij horen en resultaten context krijgen. Zo groeien we samen.
- [Eigenaarschap](#)
- We zeggen wat we doen en we doen wat we beloven. We zoeken balans in vasthouden en loslaten, geven en nemen, individueel belang en groepsbelang. En we moedigen elkaar aan om verantwoordelijk, respectvol, initiatiefrijk en ondernemend te zijn. Want we geloven in onszelf en onze principes, en we inspireren anderen.

- Plezier
- Dat kinderen met plezier naar school gaan vormt de basis voor de rest. We hebben een optimistische kijk op de wereld. Er is altijd ruimte voor spelen, voor nieuwe dingen, voor gekkigheid. Heerlijk, die uitwisseling van positieve energie.

De kernwaarden van SKOPOS sluiten nauw aan bij de identiteit van De Vossenbergh. Vanuit onze slogan 'Aandacht voor wie je bent' werken wij dagelijks aan een schoolcultuur waarin kinderen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen. Onze eigen kernwaarden zijn:

Aandacht

Wij geloven dat ieder kind uniek is. Daarom hebben wij oog voor de persoonlijke ontwikkeling, talenten, behoeften en achtergrond van iedere leerling. We investeren in relaties, luisteren naar elkaar en creëren een omgeving waarin iedereen zich welkom en veilig voelt.

Authenticiteit

Wij stimuleren kinderen om zichzelf te zijn en hun eigen talenten, interesses en kwaliteiten te ontdekken. We leren leerlingen hun mening te vormen, deze op een respectvolle manier te uiten en tegelijkertijd open te staan voor de ideeën en overtuigingen van anderen.

Betrouwbaarheid

Wij bieden een veilige, voorspelbare en stabiele omgeving waarin afspraken worden nagekomen en waarin kinderen weten wat zij van elkaar en van volwassenen mogen verwachten. Vertrouwen vormt de basis voor leren, ontwikkelen en samenleven.

Deze kernwaarden worden versterkt door de gezamenlijke pedagogische huisstijl van Educatief Basiscentrum Noord: Vier 't Geluk. Vanuit de kernwaarden samen, respect, rust en veiligheid bouwen wij dagelijks aan een positieve schoolcultuur waarin kinderen kunnen groeien tot zelfbewuste en betrokken burgers.

Betekenis voor ons burgerschapsonderwijs

Voor de burgerschapsaspecten van ons onderwijs zijn deze kernwaarden van groot belang.

- Vanuit aandacht leren leerlingen om belangstelling te tonen voor anderen, verschillen te respecteren en zorg te dragen voor hun omgeving.
- Vanuit authenticiteit leren leerlingen zichzelf kennen, hun eigen identiteit ontwikkelen en op een respectvolle manier omgaan met andere meningen, achtergronden en overtuigingen.
- Vanuit betrouwbaarheid leren leerlingen verantwoordelijkheid te nemen voor hun gedrag, afspraken na te komen en een positieve bijdrage te leveren aan de groep en de samenleving.
- Vanuit samen ervaren leerlingen dat iedereen erbij hoort en dat samenwerking, wederzijds begrip en solidariteit bijdragen aan een sterke gemeenschap.
- Vanuit respect leren leerlingen omgaan met verschillen in cultuur, religie, afkomst, talenten en opvattingen.
- Vanuit rust en veiligheid creëren wij een klimaat waarin leerlingen zich vrij voelen om zichzelf te uiten, vragen te stellen en actief deel te nemen aan gesprekken en activiteiten.

De diverse leerlingenpopulatie van De Vossenbergh biedt hierbij een rijke oefenplaats voor burgerschap. Dagelijks ontmoeten leerlingen kinderen met verschillende achtergronden, talen, culturen en ervaringen. Wij zien deze diversiteit als een kracht en benutten deze bewust om leerlingen te leren samenleven in een democratische en pluriforme samenleving.

Zo zijn onze kernwaarden niet alleen zichtbaar in de manier waarop wij met elkaar omgaan, maar vormen zij tevens het fundament van ons burgerschapsonderwijs.

4.4 Basiswaarden

Een belangrijk aspect van de wettelijke burgerschapsopdracht is de bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. De relevante basiswaarden voor het onderwijs zijn vastgelegd in het wettelijke kader. Het gaat om:

- Vrijheid van meningsuiting
- Gelijkwaardigheid

- Begrip voor anderen
- Verdraagzaamheid [tolerantie]
- Afwijzen van onverdraagzaamheid
- Afwijzen van discriminatie
- Autonomie
- Verantwoordelijkheidsbesef

Vanuit een bredere, strategische context neemt SKOPOS de volgende megatrends in de veranderende maatschappij mee in haar burgerschapsonderwijs:

- **Maatschappelijk evolutie:** vast wordt flexibel, houvast slijpt, autoriteit is niet meer vanzelfsprekend, meerstemmigheid klinkt. Wet- en regelgeving verandert. Individualisering en informalisering vereist zelfsturing, kritisch zijn, eigen waarde(n), initiatief, mondigheid en participatie. Onderwijs kan een cruciale rol nemen in persoonsvorming en burgerschap, en bijdragen aan een open houding en wederzijds begrip (ook in de relatie met en de betrokkenheid van ouders).
- **Diversiteit en kansen(on)gelijkheid:** terwijl de maatschappij en de klas volop divers zijn, lijken de negatieve bijwerkingen van vroege selectie binnen het huidige stelsel moeilijk te overkomen. Ook de toenemende tweedeling in de maatschappij (jong en oud, autochtoon en allochtoon, hoogopgeleid en laagopgeleid, rijk en arm) is van invloed.
- **Inclusief onderwijs:** alle kinderen samen naar school, waarbij de school zich aanpast aan de mogelijkheden van de leerling. Het aanvaarden van de verscheidenheid en gelijkwaardigheid van leerlingen en het aanbieden van maatwerktrajecten creëert een spanningsveld tussen wens en werkelijkheid. Is er voldoende draagvlak en draagkracht om dit te realiseren?
- **Digitalisering,** internationalisering en innovatie van onderwijs: online in combinatie met offline, verlevendiging van leervorm en lesstof, meertalig onderwijs, samenwerking met partners buiten het onderwijs, curriculumvernieuwing. Maar ook: de rol van onderwijs in identiteitsontwikkeling, persoonsvorming en zelfactualisatie, en als maatschappelijke pijler.

Op elke school besteden we doelgericht (intentioneel) aandacht aan de basiswaarden. Daarnaast komen ze aan bod bij andere lessen wanneer dat nodig en/of nuttig is.

4.5 Visie

“Samen zijn we meesterlijk” is de slogan die de grondgedachte van de visie van SKOPOS verwoordt. Ieder mens is meesterlijk, is onze overtuiging. Een toekomst waarin iedereen meesterlijk kan zijn, daar worden wij professioneel gelukkig van. Kinderen, ouders, medewerkers, ondernemers. En daar gaan we voor met heel SKOPOS en de organisaties waarmee we samenwerken.

Waarom?

Ieder mens is meesterlijk, is onze overtuiging. En ieder mens heeft het recht om te leven en te leren, om te groeien en te spelen. We vinden dat het omarmen van verschillen overeenkomsten creëert. En we vertrouwen erop dat unieke individuen samen wonderen kunnen verrichten. Het is ons levenswerk om de “leer-kracht” in mensen te ontwikkelen. Mensen weerbaar en wendbaar te maken, bewust van hun potentieel, fit voor hun avonturen. Want onze kinderen komen, groeien en gaan; onze impact duurt een mensenleven lang.

Hoe?

Iedereen huppelend naar school en wijzer naar huis, dat is de manier waarop. Bij SKOPOS helpen we ónze mensen – klein of groot, jong tot oud, kind en team – met ontdekken en ontwikkelen. Kennis en kunde, én talenten. Fysiek, emotioneel, intellectueel, artistiek en sociaal. Gedreven door onze kernwaarden: Vertrouwd, In beweging, Eigenaarschap en Plezier.

Wat?

Leven en leren, groeien en spelen – dat doen we samen. Elke dag vormt een onderdeel van de leerreis voor het leven – voor het kind, voor de groep en voor de professional. Met steengoede lessen rondom

toepasbare basiskennis, basisvaardigheden en basishoudingen. Taal, lezen, rekenen, samenwerken, omgaan met elkaar. Kinderen ontwikkelen hun eigen, trotse identiteit. Vertrouwen in zichzelf en in hun vermogens. Perspectief op de wereld. Een klank- en schrijfbord voor hun dromen. Alle ruimte om te fantaseren, ondernemen en spelen. Samen werken we aan groei en resultaten.

Burgerschapsontwikkeling zit verweven in het strategische verhaal van SKOPOS. Elk van onze scholen vormt een mini-maatschappij waar kinderen samen leren en werken aan het leven in de grote maatschappij. Wij zien burgerschap niet als een afzonderlijk vak, maar als een wezenlijk onderdeel van ons dagelijks onderwijs en samenleven binnen de school. Burgerschap ontstaat in de ontmoeting met anderen, in het leren omgaan met verschillen, in het nemen van verantwoordelijkheid en in het actief deelnemen aan de gemeenschap waarvan je deel uitmaakt.

De Vossenbergh is een samenwerkingsschool waarin kinderen, ouders en medewerkers met verschillende achtergronden, culturen, overtuigingen en levensbeschouwingen elkaar ontmoeten. Deze diversiteit zien wij als een kracht. Wij bieden leerlingen dagelijks de mogelijkheid om ervaringen op te doen met respect, gelijkwaardigheid, samenwerking en wederzijds begrip. Zo leren zij dat verschillen er mogen zijn en dat deze kunnen bijdragen aan verbinding en een rijkere samenleving.

Binnen Educatief Basiscentrum Noord werken wij vanuit de gezamenlijke pedagogische huisstijl Vier 't Geluk. De kernwaarden samen, respect, rust en veiligheid vormen de basis voor de manier waarop wij met elkaar omgaan. Vanuit deze veilige basis leren leerlingen zichzelf kennen, hun mening te vormen, naar anderen te luisteren en verantwoordelijkheid te nemen voor hun handelen.

Wij verbinden ons onderwijs zoveel mogelijk aan betekenisvolle situaties, actuele thema's en de leefwereld van onze leerlingen. Door middel van thematisch onderwijs, groepsvorming, samenwerking, gesprekken, vieringen en activiteiten binnen en buiten de school leren leerlingen actief deel te nemen aan de samenleving. Daarbij besteden wij expliciet aandacht aan de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en respect voor diversiteit.

Wij geloven dat kinderen burgerschap het beste leren door het te ervaren. Daarom creëren wij een schoolcultuur waarin leerlingen dagelijks oefenen met samenleven, meedenken, meedoen en verantwoordelijkheid nemen. Op deze manier versterken wij niet alleen hun kennis over burgerschap, maar ook hun houding en vaardigheden om als actieve, betrokken en verantwoordelijke burgers bij te dragen aan de wereld om hen heen.

4.6 Onze doelen voor Burgerschap

Vanuit de visie, missie en kernwaarden van SKOPOS zijn doelen voor burgerschapsonderwijs vastgesteld. Deze doelen ondersteunen elke school bij de persoonsvorming van de leerlingen en de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties. Het betreft de volgende doelen.

OP1: Aanbod burgerschap

- Bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat
- Ontwikkelen van sociaal maatschappelijke competenties
- Alle scholen bieden een breed aanbod aan vak- en vormingsgebieden voor alle kinderen, afgestemd op de leer- en ontwikkelwensen en -mogelijkheden van het kind.
- Kinderen zijn en voelen zich op hun plek op hun school; geen kind gaat onnodig naar school buiten Schijndel.

VS2: Schoolklimaat

- Leerlingen voorbereiden op de maatschappij
- School als "oefenplaats"
- Leren omgaan met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat
- Personeel vertoont voorbeeldgedrag
- Aanbod en aanpak afgestemd op populatie en context
- Alle kinderen voelen zich vrij en fijn op school.
- Alle scholen besteden impliciet en expliciet structureel aandacht aan samen leven en samen leren
- Alle mensen binnen de school voelen zich vrij om zich te uiten, er is wederzijds respect voor elkaar

en elkaars mening, en zijn positief-kritisch

- Kwaliteiten en valkuilen zijn bekend, worden benoemd en worden benut of gecompenseerd

OR2: Sociale en maatschappelijke competenties

- Goed beeld van de kenmerken van de leerlingenpopulatie
- Ambitieuze verwachtingen met als uitgangspunt aansluiting op het voortgezet onderwijs en in de maatschappij
- Onderbouwde resultaten die op een betrouwbare, inzichtelijke manier in kaart worden gebracht
- Schoolverlaters zijn toegerust om de overstap met zelfvertrouwen te maken; voldoende sociaal en emotioneel competent, met een positief en voldoende sterk zelfbeeld

SKA1: Visie, ambities en doelen

- School heeft een gedragen visie (inclusief ambities en doelen), gericht op een ononderbroken ontwikkeling van de leerlingen
- Er wordt rekening gehouden met (taal)achterstanden, burgerschap en specifieke leerbehoeften om bij te dragen aan gelijke kansen voor alle leerlingen
- School geeft invulling aan levensbeschouwelijk burgerschapsonderwijs vanuit de katholieke/openbare identiteit en behandelt thema's vanuit de bredere strategische context, die een fundamentele rol spelen in de ontwikkeling van leerlingen tot mensen die zelfbewust, nieuwsgierig, kritisch en verantwoordelijk in het leven staan

SKA2: Uitvoering en kwaliteitscultuur

- Schoolleiding zorgt voor een professionele en veilige leer- en verbeter cultuur in de school
- School werkt gericht aan het bereiken van de onderwijskundige doelen

SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog

- Schoolleiding evalueert, analyseert en beoordeelt in hoeverre de doelen worden gerealiseerd en informeert het bestuur daarover

4.7 Hoofddoelen en richtinggevers burgerschapsonderwijs

Inleiding

Ons onderwijs kent drie hoofddoelen: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming (Biesta, 2020). De doelen die we vaststelden voor burgerschap zijn eenvoudig te relateren aan de hoofddoelen:

1. Kwalificatie en burgerschap: onze leerlingen moeten kennis en inzicht krijgen in onze samenleving en de diversiteit daarin, de werking van onze democratische rechtsstaat en de eigen rol daarin.
2. Socialisatie en burgerschap: we moeten onze leerlingen inwijden in een democratische cultuur en ze stimuleren tot een vreedzame en humane houding ten opzichte van anderen en de omgeving, de wereld om hen heen.
3. Persoonsvorming en burgerschap: het is belangrijk om te reflecteren op de eigen identiteit, om betekenis te geven aan de wereld om je heen en de eigen rol daarin. En daarnaast: het is belangrijk om te bepalen hoe je je tot de ander en de wereld om je heen wilt verhouden.

Richtinggevers op reis naar meesterlijk onderwijs

De onderstaande richtinggevers zijn afgeleid van de drie pijlers van de visie van SKOPOS, op reis naar meesterlijk onderwijs en geven richting aan de invulling van het burgerschapsonderwijs binnen de scholen:

Identiteit en impact

- Wij staan en gaan voor meesterschap, binnen en buiten onze organisatie.
- We handelen in het belang van onze kinderen, maatschappelijke opdracht en visie.
- We gedragen ons conform onze kernwaarden: Vertrouwd, In beweging, Eigenaarschap en Plezier.

Onderwijs en kwaliteit

- Wij doen ons uiterste best om iedere les steengoed te maken. Onze eigen kwaliteitsnormen liggen boven die van de Onderwijsinspectie. Ouders en kinderen kunnen met vertrouwen kiezen uit onze onderwijsconcepten.

- Wij investeren structureel in ontwikkeling van onderwijs en borging en verbetering van kwaliteit: we monitoren actief de kwaliteit van inhoud, proces en professionals, verwelkomen feedback als kans, houden regelmatige onderzoeken en evaluaties, doen bewezen effectieve (wetenschappelijke) interventies, en verbeteren continu.
- We stellen doorlopend de vraag: is dit de goede plek voor het kind binnen de stichting? Zo houden we ons onderwijs “verantwoord inclusief”.

Maatschappelijke positie

- Wij betrekken ouders bij de scholen, onderwijsactiviteiten en beleidsvorming, en werken effectief samen met de (G)MR.
- Wij streven naar een optimale samenwerking met gemeenten, instanties, partijen voor opvang, andere schoolbesturen en vervolgonderwijs, en het bedrijfsleven.
- We acteren op cruciale maatschappelijke thema's, waarbij we altijd onze maatschappelijke opdracht, continuïteit en onderwijskwaliteit voorop stellen.

Hoofddoelen en richtinggevers aanvullend voor onze school

Vanuit de gezamenlijke richtinggevers van SKOPOS geeft De Vossenbergh een eigen invulling aan burgerschapsonderwijs. Deze invulling sluit aan bij onze missie, visie, leerlingenpopulatie en maatschappelijke context.

Aandacht voor wie je bent

Op De Vossenbergh geloven wij dat burgerschap begint bij het kennen van jezelf en het respecteren van de ander. Wij bieden leerlingen een veilige omgeving waarin zij zichzelf mogen zijn, hun talenten kunnen ontdekken en leren omgaan met verschillen. Door persoonlijke aandacht en positieve relaties versterken wij het zelfvertrouwen, de eigenwaarde en de sociale weerbaarheid van onze leerlingen.

Samen leven in een diverse samenleving

Onze leerlingen groeien op in een samenleving waarin mensen verschillen in achtergrond, cultuur, taal, religie, overtuigingen en leefomstandigheden. De diversiteit binnen onze school vormt een rijke oefenplaats voor burgerschap. Wij leren leerlingen open te staan voor andere perspectieven, respectvol met elkaar om te gaan en verschillen te zien als een verrijking. Daarbij besteden wij expliciet aandacht aan de basiswaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en respect.

Kansengelijkheid en participatie

Wij vinden het belangrijk dat iedere leerling de mogelijkheid krijgt om actief deel te nemen aan de school en de samenleving. Daarom besteden wij veel aandacht aan taalontwikkeling, sociale vaardigheden, zelfvertrouwen en het vergroten van de betrokkenheid van leerlingen bij hun omgeving. Wij stimuleren leerlingen om verantwoordelijkheid te nemen, initiatief te tonen en een positieve bijdrage te leveren aan de groep, de school en de samenleving.

Betekenisvol leren

Burgerschap krijgt vorm in betekenisvolle situaties die aansluiten bij de leefwereld van onze leerlingen. Door thematisch onderwijs, gesprekken, samenwerkingsopdrachten, vieringen, maatschappelijke thema's en activiteiten binnen en buiten de school leren leerlingen verbanden leggen tussen zichzelf, anderen en de wereld om hen heen. Hierdoor ontwikkelen zij niet alleen kennis over burgerschap, maar ook de vaardigheden en houding die nodig zijn om actief deel te nemen aan de samenleving.

Samen verantwoordelijk

Wij zien burgerschapsvorming als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van school, ouders en maatschappelijke partners. Daarom investeren wij in een sterke samenwerking met ouders, jeugdhulpverlening, welzijnsorganisaties, verenigingen en andere partners binnen Educatief Basiscentrum Noord. Samen creëren wij een omgeving waarin leerlingen kunnen oefenen met democratisch handelen, verantwoordelijkheid nemen en respectvol samenleven.

Onze ambitie

Wij willen dat leerlingen De Vossenbergh verlaten als zelfbewuste, betrokken en verantwoordelijke

jongeren die vertrouwen hebben in zichzelf, respect tonen voor anderen en actief willen bijdragen aan een inclusieve en democratische samenleving. Wij streven ernaar dat iedere leerling ervaart dat hij of zij ertoe doet, invloed kan uitoefenen en van betekenis kan zijn voor anderen. Voor meer info en inspiratie zie handreiking in de bijlage.

Bijlagen

1. Handreiking hoofddoelen en richtinggevers

4.8 Sociale en maatschappelijke competenties

Burgerschap richt zich op de sociale en maatschappelijke vorming van jonge mensen. Burgerschap gaat over hoe mensen met elkaar samenleven en hoe zij actief deelnemen aan de samenleving. Daarom is ons burgerschapsonderwijs gericht op het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties die leerlingen nodig hebben om op een respectvolle, verantwoordelijke en betrokken manier deel te nemen aan de samenleving.

Op De Vossenbergh vinden wij het belangrijk dat leerlingen leren zichzelf te kennen, verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen handelen, respectvol om te gaan met anderen en actief bij te dragen aan hun omgeving. Gezien onze diverse leerlingenpopulatie besteden wij daarbij extra aandacht aan sociale vaardigheden, taalvaardigheid, identiteitsontwikkeling, omgaan met verschillen en het ontwikkelen van democratische vaardigheden.

De onderstaande competenties vormen een belangrijke leidraad binnen ons burgerschapsonderwijs.

Sociale competenties	Maatschappelijke competenties
IK: besef hebben van jezelf – weten wie je bent, wat je kwaliteiten zijn en waar je behoeften liggen.	Communicatief vermogen – luisteren, verwoorden van gedachten, deelnemen aan gesprekken en discussies.
IK: zelfmanagement – omgaan met emoties, keuzes maken en verantwoordelijkheid nemen voor eigen gedrag.	Argumenteren en kritisch denken – een eigen mening vormen, onderbouwen en openstaan voor andere perspectieven.
IK: relaties aangaan en onderhouden – positieve relaties opbouwen met leeftijdgenoten en volwassenen.	Informatie verwerken – informatie begrijpen, beoordelen en gebruiken.
IK: samenwerken met anderen - samen doelen bereiken, afspraken maken en verantwoordelijkheid delen.	Betrokkenheid tonen – oog hebben voor anderen en bijdragen aan de groep, school en samenleving.
DE ANDER: empathie – zich kunnen verplaatsen in gevoelens, gedachten en situaties van anderen.	Integer en moreel handelen – nadenken over wat eerlijk, rechtvaardig en respectvol is.
DE ANDER: waarderen van verschillen – respectvol omgaan met verschillen in achtergrond, cultuur, overtuigingen en talenten.	Democratisch handelen – luisteren naar anderen, rekening houden met verschillende belangen en gezamenlijk besluiten nemen.
DE ANDER: conflicten oplossen – meningsverschillen op een vreedzame en respectvolle manier hanteren.	Loyaliteit en verantwoordelijkheid – verantwoordelijkheid nemen voor jezelf, de groep en de gemaakte afspraken.
DE ANDER: vriendschappen ontwikkelen – relaties aangaan gebaseerd op vertrouwen, respect en wederkerigheid.	Diplomatiek en tactvol handelen – rekening houden met gevoelens en standpunten van anderen.
OMGEVING: verantwoordelijkheid nemen – zorg dragen voor materialen, de schoolomgeving en de gemeenschap.	Creatief en oplossingsgericht denken – zoeken naar mogelijkheden en oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken.
OMGEVING: passend gedrag tonen – weten welk gedrag passend is in verschillende situaties en omgevingen.	Flexibiliteit en aanpassingsvermogen – kunnen omgaan met veranderingen en nieuwe situaties.
OMGEVING: bijdragen aan een veilige omgeving – actief bijdragen aan een positieve sfeer binnen de groep en de school.	Omgevingsbewustzijn – begrijpen hoe je gedrag invloed heeft op anderen en op de samenleving.
	Initiatief nemen en doorzetten – actief deelnemen, verantwoordelijkheid nemen en blijven proberen wanneer iets moeilijk is.

5 Uitwerking doelen

5.1 Schoolcultuur

In het Onderzoekskader 2021 van de Onderwijsinspectie wordt (onder meer) het thema Schoolklimaat beschreven. Een school moet zorgen voor schoolklimaat dat bijdraagt aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Oftewel: de school moet de leerlingen voorbereiden op het leven in de maatschappij.

De school zorgt samen met de leerlingen voor een democratische cultuur. Het gaat er hierbij om dat de school zorgt voor een veilige schoolomgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie, dat de school activiteiten aanbiedt die de betekenis van democratische waarden laten zien en dat de school kritische denkvaardigheden en morele en ethische oordeelsvorming stimuleert.

Zo brengen we (jaarlijks) de kenmerken van de leerlingenpopulatie en de leefwereld in beeld, zodat we onze (ambitieuze) doelen, onze aanpak en ons leerstofaanbod op die kenmerken blijven afstemmen. We zien de sociale ontwikkeling als een onderdeel van burgerschap, in het besef dat de sociaal-emotionele ontwikkeling een voorwaarde is voor goed burgerschap. Alleen als je goed in je vel zit, en als je goed kunt omgaan met anderen en de omgeving waarin je leeft, kun je een actieve rol vervullen in de maatschappij.

Kernvragen die we onszelf stellen;

- Hoe gaan we met elkaar om binnen de school zodat leerlingen actief oefenen met basiswaarden en burgerschapscompetenties?
- Hoe zorgen we voor een veilige oefenomgeving?
- Wat zijn de regels en afspraken binnen de school?
- Hoe zorgen we dat docenten onze waarden, normen, regels en afspraken voorleven?

Onderstaand stukje stond bij Algemene en culturele ontwikkeling en is verplaatst;

Wij bezien algemene ontwikkeling ook in het kader van de zogenaamde brede ontwikkeling. Daarbij gaat het er om dat de leerlingen zich ontwikkelen tot competente personen, tot personen die kunnen denken, kunnen (in)voelen en situationeel kunnen handelen. Ten aanzien van de brede ontwikkeling onderscheiden we het cognitieve, het creatieve, het sociaal-emotionele, het zintuiglijke en het motorische. Deze aspecten hangen met elkaar samen en ze beïnvloeden elkaar wederzijds.

Kenmerkend voor onze school is dat wij aan de sociaal-emotionele ontwikkeling werken met behulp van onze aanpak 'Vier 't geluk!'. Bij deze aanpak staan de 4 pijlers (samen, respect, rust en veiligheid) centraal. Deze grote begrippen zijn omgezet in gedragsuitingen vanuit het ik-perspectief waar dagelijks aandacht voor is (Zie Pedagogisch Protocol in de bijlagen voor een uitgebreide beschrijving). Ook krijgen de groepen 1 t/m 6 jaarlijks Rots en Water trainingen van opgeleide expertcollega's. In deze training richten we ons op zowel het intrapersonlijke domein (hoe zien leerlingen zichzelf) als het interpersoonlijke domein (hoe gaan leerlingen met elkaar om). Daarnaast volgen we de ontwikkeling met een leerlingvolgsysteem (Leerling in Beeld). De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen wordt besproken tijdens de groeps- en leerlingbesprekingen (medio en eind) en tijdens de gesprekken met de ouders van de leerlingen.

5.2 Democratische waarden

Binnen dit thema verwerven leerlingen kennis over de ontwikkeling en betekenis en van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Ze leren over het belang van de Nederlandse Grondwet en verschillende mensenrechtenverdragen voor de bescherming van deze waarden. Daarnaast verkennen leerlingen de grenzen van de democratische waarden en wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen voor hen betekenen. Ze leren af te wegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst. Deze verkenning en afweging vindt plaats op basis van verschillende ethische en morele perspectieven.

Aan onze democratische rechtsstaat liggen historisch drie basiswaarden ten grondslag: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Nadenken over de betekenis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en jezelf daartoe leren te verhouden is een taak van burgerschapsonderwijs.

Leerlingen groeien op in en door een democratische cultuur waarin zij vrij zijn om fundamenteel met

elkaar van mening te verschillen. Leerlingen leren over en van ervaringen met de basiswaarden die ten grondslag liggen aan de democratische rechtsstaat, zoals deze staan in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind. Ook leren zij van ervaringen met de rechten en plichten die hieruit voortvloeien.

Wij verbinden de term “democratisch burgerschap” met twee zaken: het gaat om (1) kennis van en (2) betrokkenheid bij de democratie. Ons onderwijs moet ervoor zorgen dat onze leerlingen als volwaardig burgers aan de samenleving kunnen deelnemen.

Op De Vossenbergh vinden wij het belangrijk dat leerlingen niet alleen kennis verwerven over democratie en de democratische rechtsstaat, maar ook ervaren wat het betekent om actief deel uit te maken van een gemeenschap. Daarom zien wij onze school als een oefenplaats voor democratisch burgerschap. In een veilige en inclusieve omgeving leren leerlingen hun mening te vormen, naar anderen te luisteren, verschillen te respecteren en gezamenlijk verantwoordelijkheid te dragen voor de schoolgemeenschap.

Vanuit onze slogan *‘Aandacht voor wie je bent’* leren leerlingen dat iedere stem ertoe doet. Wij stimuleren hen om zichzelf te zijn, hun mening te uiten en tegelijkertijd open te staan voor andere perspectieven. Binnen onze diverse leerlingenpopulatie komen leerlingen dagelijks in aanraking met verschillende achtergronden, overtuigingen en ervaringen. Deze diversiteit biedt waardevolle kansen om te oefenen met respect, gelijkwaardigheid, begrip en samenwerking.

Democratisch burgerschap krijgt op De Vossenbergh vorm binnen de dagelijkse schoolpraktijk en is verweven met onze pedagogische huisstijl Vier ‘t Geluk. Vanuit de kernwaarden samen, respect, rust en veiligheid leren leerlingen verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf, voor anderen en voor hun omgeving. Zij oefenen met het maken van afspraken, het oplossen van conflicten, het voeren van gesprekken en het nemen van gezamenlijke besluiten.

Naast het ontwikkelen van vaardigheden en attitudes besteden wij nadrukkelijk aandacht aan kennis. Wij vinden het belangrijk dat leerlingen weten hoe onze democratische samenleving functioneert, welke rechten en plichten burgers hebben en hoe besluitvorming plaatsvindt binnen een democratische rechtsstaat. In de bovenbouw wordt hier expliciet aandacht aan besteed binnen thema’s rondom verkiezingen, democratie, de rechtsstaat en actuele maatschappelijke vraagstukken.

Ook bieden wij leerlingen mogelijkheden om actief invloed uit te oefenen binnen de school. De kinderraad speelt hierin een belangrijke rol. Vertegenwoordigers uit verschillende groepen komen regelmatig bijeen om mee te denken over ontwikkelingen binnen de school en om onderwerpen te bespreken die voor leerlingen belangrijk zijn. Onder begeleiding van een leerkracht stellen zij gezamenlijk de agenda op, voeren zij overleg en leggen zij besluiten vast. Op deze manier ervaren leerlingen dat participatie en inspraak daadwerkelijk verschil kunnen maken.

Door kennis, vaardigheden en ervaringen met elkaar te verbinden, begeleiden wij leerlingen in hun ontwikkeling tot zelfbewuste, betrokken en verantwoordelijke burgers die actief deelnemen aan een democratische samenleving.

5.3 Maatschappelijke betrokkenheid

Maatschappelijke betrokkenheid gaat over de actieve deelname en verantwoordelijkheid van individuen in de samenleving. Het omvat het begrip van maatschappelijke kwesties, vrijwillige inzet voor het algemeen belang en het streven naar positieve verandering. Bij dit conceptkerndoel leggen we ook de link met talentontwikkeling. Leerlingen verkennen de eigen mogelijkheden tot maatschappelijke betrokkenheid. Dat kan inzichten opleveren over hun eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties (kwaliteitenreflectie) en in hun motieven voor maatschappelijke betrokkenheid (motievenreflectie). Door bijvoorbeeld te onderzoeken welke maatschappelijke organisaties het beste aansluiten bij hun persoonlijke normen en waarden en zich te oriënteren waar ze het beste tot hun recht komen, verbreden en verdiepen leerlingen hun werkbeeld (werkexploratie). Het afwegen van je mogelijkheden voor maatschappelijk handelen en vervolgstappen (hoe bereik ik mijn doel?) kan worden gezien als onderdeel van loopbaansturing.

Leerkrachten zorgen dat ze hun leerlingen kennen, dat ze weten in welke “clubjes” ze actief zijn. We stimuleren onze leerlingen om actief te zijn of te worden in clubverband. In dat kader bieden we onze

leerlingen bijvoorbeeld mogelijkheden aan om kennis te maken met een sportvereniging of deel te nemen aan culturele activiteiten.

In onze lessen geven we aanzetten tot gemeenschapszin, leren we ze om betrokken te zijn op de omgeving en daarvoor ook verantwoordelijkheid te nemen. We vinden het principe “heijte voor een karweitje” belangrijk. Iets belangeloos voor anderen doen, iets voor anderen doen zonder dat daar direct een tegenprestatie tegenover staat. Dit principe wordt al geoefend in de groepen, omdat we de leerlingen elkaar laten helpen bij hun werk. De leerlingen zorgen er samen voor dat het klaslokaal en de gang een verzorgde indruk maken. En groter: jaarlijks denken de groepen na over wat zij kunnen doen voor de directe omgeving van de school en/of voor de mensen in de wijk. De kernvraag is steeds: hoe zorgen wij samen voor leefbare klas, een leefbare omgeving, een leefbaar dorp, een leefbare stad et cetera. Hoe zorgen wij voor een omgeving waarin we samen met anderen (met een diversiteit aan culturen) met plezier kunnen werken, wonen en leven?

Kenmerkend voor onze school is dat wij een samenwerking hebben met Stichting Philadelphia. Dit is een ontmoetingsplek, leerwerktraject en werk- en dagbestedingslocatie in Schijndel voor mensen met een (licht) verstandelijke beperking, psychische problematiek en niet aangeboren hersenletsel. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen zich inzetten voor anderen, los van de school.

5.4 Digitaal burgerschap op school

Onze leerlingen maken niet alleen deel uit van onze maatschappij, maar ook van onze digitale maatschappij. En het laatste vraagt om effectief digitaal burgerschap. Dit speelt bijvoorbeeld een rol bij het gebruik van sociale media. Digitaal burgerschap betekent dat leerlingen bewust en verantwoord met internet, sociale media, mobiele telefoon en andere media kunnen omgaan.

De website www.curriculum.nu wijst op de relatie burgerschap en digitale geletterdheid. Eén van de tien bouwstenen is digitaal samenleven. Kennisnet verdeelt digitale geletterdheid in vier onderdelen:

1. Informatie en verwerking
2. ICT-basisvaardigheden
3. Computational thinking
4. Mediawijsheid

In het kader van dit beleidsstuk gaat het met name om burgerschap en mediawijsheid. Op de website www.curriculum.nu staat de volgende toelichting: “In de onderbouw van het primair onderwijs beginnen leerlingen verschillende mediabronnen te gebruiken en ontdekken ze dat deze niet voor iedereen even toegankelijk zijn. Hiermee communiceren ze met anderen en zoeken en/of ontvangen ze informatie. Mediagebruik zal veelal spontaan en spelenderwijs plaats vinden, al dan niet op initiatief van de school. Gezien de complexiteit hiervan is de rol van volwassenen hierbij van groot belang. In de bovenbouw van het primair onderwijs krijgen leerlingen meer inzicht in het eigen mediagebruik en ontwikkelen ze een kritische houding ten opzichte van bronnen en informatie. Het bewustzijn van de wijze waarop media invloed hebben op beeldvorming, waarheidsvinding en identiteit neemt toe. Leerlingen leren gevaren van mediagebruik te herkennen voor zichzelf en voor anderen en daarnaar te handelen: bepaalde media-uitingen vermijden of bij twijfel een volwassene inschakelen.”

Primair vraagt digitaal burgerschap om digitale kennis en kunde. We moeten onze leerlingen laten kennismaken met en gebruik laten maken van nieuwe technologieën. En tegelijkertijd moeten we aandacht besteden aan bijpassend gedrag. Oftewel: wat kun je met sociale media? Hoe kun je die effectief inzetten? En hoe maak je op een correcte manier gebruik van deze (nieuwe) media? Een relatief nieuw element is de omgang met “fake news” en de stortvloed aan meningen die je aantreft op internet en diverse sociale media. Op school vinden we het belangrijk om onze leerlingen te ontwikkelen tot kritische burgers, tot burgers die voortdurend afwegen wat past bij hun eigen ideeën en die informatie met voldoende distantie kunnen analyseren.

5.5 Diversiteit

Binnen dit thema verwerven leerlingen kennis over hoe de Nederlandse Grondwet diversiteit in geloofs- en levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt. Er worden situaties besproken die mogelijk racistisch, discriminerend of stereotyperend

van aard zijn. Leerlingen reflecteren op hun eigen offline en online identiteit in relatie tot anderen en leren rekening te houden met de ervaringen en perspectieven van anderen.

Leerlingen ontwikkelen inzicht in overeenkomsten en verschillen in achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties en gaan daarover in gesprek. De gelijkheid van mensen, zoals vastgelegd in de Grondwet, biedt hiervoor het kader.

De school dient als oefenplaats voor het omgaan met diversiteit en inclusie. Om hier vorm aan te geven, betrekken wij actief de omgeving bij ons onderwijs. Leerlingen leren over en ontmoeten mensen met andere achtergronden, mogelijkheden, overtuigingen en leefwerelden dan zij zelf kennen. Dit biedt kansen om wederzijds begrip, respect en empathie te ontwikkelen.

Voor De Vossenbergh is diversiteit een vanzelfsprekend onderdeel van de dagelijkse onderwijspraktijk. Onze leerlingenpopulatie kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan culturele achtergronden, talen, overtuigingen, ervaringen en gezinssituaties. Wij zien deze diversiteit als een kracht en als een waardevolle oefenplaats voor burgerschap. Vanuit onze slogan *'Aandacht voor wie je bent'* leren wij leerlingen dat iedereen ertoe doet en dat verschillen mogen bestaan.

Binnen dit thema richten wij ons op drie samenhangende aspecten.

Respect voor diversiteit

Wij vinden het belangrijk dat leerlingen kennis hebben van en respect ontwikkelen voor verschillen tussen mensen. Daarbij besteden wij aandacht aan culturele, religieuze, levensbeschouwelijke, sociale en seksuele diversiteit. De basiswaarden van de democratische rechtsstaat vormen hierbij het uitgangspunt: vrijheid, gelijkwaardigheid, respect, verdraagzaamheid en het afwijzen van discriminatie en uitsluiting.

Leerlingen leren dat mensen verschillend kunnen denken, leven en geloven en dat deze verschillen passen binnen een democratische samenleving. Daarbij besteden wij aandacht aan actuele maatschappelijke vraagstukken en leren leerlingen om op een respectvolle manier met verschillende perspectieven om te gaan.

Persoonlijke identiteit en persoonsvorming

Diversiteit begint bij het kennen van jezelf. Daarom besteden wij aandacht aan de ontwikkeling van de persoonlijke identiteit van leerlingen. Leerlingen onderzoeken wie zij zijn, wat zij belangrijk vinden, waar hun talenten liggen en hoe zij zich verhouden tot anderen en de wereld om hen heen.

Wij stimuleren leerlingen om een eigen mening te vormen, deze op een respectvolle manier te uiten en open te staan voor de opvattingen van anderen. Daarbij besteden wij aandacht aan thema's als gezondheid, relaties, weerbaarheid, sociale media, maatschappelijke vraagstukken en seksuele ontwikkeling.

Onderdeel hiervan is het relationele en seksuele vormingsprogramma 'Lentekriebels'. Binnen deze lessen leren leerlingen op een leeftijdsadequate manier over vriendschap, relaties, respect, grenzen, weerbaarheid, diversiteit en seksualiteit. Hierbij staat respect voor jezelf en de ander altijd centraal.

Levensbeschouwelijke diversiteit

Op De Vossenbergh ontmoeten leerlingen dagelijks leeftijdsgenoten met verschillende culturele, religieuze en levensbeschouwelijke achtergronden. Wij vinden het belangrijk dat leerlingen kennisnemen van verschillende overtuigingen en leren hier met respect mee om te gaan. Daarbij besteden wij aandacht aan belangrijke religieuze en culturele tradities die binnen onze schoolgemeenschap aanwezig zijn.

Vanuit onze katholieke achtergrond besteden wij aandacht aan christelijke feestdagen zoals Kerstmis en Pasen. Daarnaast is er ruimte voor tradities en vieringen die aansluiten bij de achtergronden van onze leerlingen, zoals bijvoorbeeld Ramadan en het Suikerfeest. Door met elkaar in gesprek te gaan, ervaringen te delen en vragen te stellen, ontwikkelen leerlingen begrip voor anderen en leren zij omgaan met verschillen in een diverse samenleving.

Door aandacht te besteden aan diversiteit, identiteit en levensbeschouwing begeleiden wij leerlingen in hun ontwikkeling tot zelfbewuste, respectvolle en betrokken burgers die met vertrouwen hun eigen plaats innemen in een diverse en democratische samenleving.

5.6 Maatschappelijke vraagstukken

Maatschappelijke vraagstukken zijn complexe kwesties en uitdagingen binnen de samenleving die van invloed zijn op het welzijn van individuen en de gemeenschap als geheel. Deze vraagstukken hebben invloed op politiek, economie, onderwijs, gezondheidszorg, sociale rechtvaardigheid en gelijkheid.

Binnen dit conceptkerndoel staan deze vraagstukken centraal en kunnen leerlingen afwegen wat hun mogelijkheden zijn om hier iets (of juist niets) mee te doen. Maatschappelijke vraagstukken zijn problemen die voldoen aan een aantal criteria:

- Ze hebben gevolgen voor grote groepen in de samenleving.
- Er is een gemeenschappelijke oplossing vereist; de overheid heeft hier meestal een rol in.
- Bij het vinden van een gemeenschappelijke oplossing spelen (belangen) tegenstellingen een cruciale rol.

De conceptkerndoelen spreken in dit kader ook over 'planetaire vraagstukken'. Hiermee worden vraagstukken bedoeld rondom klimaat, biodiversiteit, ecosystemen en de impact van menselijk handelen op de aarde en toekomstige generaties.

Daarnaast bereiden wij leerlingen voor op een samenleving die steeds verder globaliseert. Leerlingen ontdekken hoe mensen wereldwijd met elkaar verbonden zijn, wat internationale samenwerking betekent en welke invloed ons gedrag en consumptiepatroon kunnen hebben op het leven van anderen elders in de wereld.

De maatschappelijke en planetaire vraagstukken waarmee we in de klas werken sluiten aan bij de ontwikkelingsbehoeften, ontwikkelingsmogelijkheden en leefwereld van onze leerlingen. Waar mogelijk geven we prioriteit aan actuele vraagstukken. Daarbij houden we rekening met de wettelijke eisen en de leerdoelen binnen ons curriculum, zodat het aanbod een samenhangend geheel blijft. We zorgen ervoor dat vraagstukken niet te complex zijn, maar wel bijdragen aan het ontwikkelen van denkprocessen en burgerschapsvaardigheden, zoals:

- het verplaatsen in verschillende perspectieven;
- het voorspellen van mogelijke gevolgen;
- het beargumenteren van keuzes;
- het nemen van weloverwogen besluiten.

Kenmerkend voor onze school

Op De Vossenbergh vinden wij het belangrijk dat leerlingen de wereld om hen heen leren begrijpen en ontdekken dat zij zelf onderdeel zijn van die wereld. Daarom verbinden wij maatschappelijke vraagstukken zoveel mogelijk aan betekenisvolle thema's, de actualiteit en de leefwereld van onze leerlingen.

Binnen ons thematisch onderwijs besteden wij aandacht aan onderwerpen die dichtbij de leerlingen beginnen en vervolgens steeds verder worden verbreed naar de wijk, Nederland en de wereld. Daarbij komen onderwerpen aan bod zoals samenleven in een diverse samenleving, armoede en kansengelijkheid, duurzaamheid, gezondheid, mediawijsheid, sociale veiligheid, respect voor verschillen en zorg voor de omgeving.

Onze leerlingen groeien op in verschillende sociale, culturele en economische omstandigheden. Juist daarom vinden wij het belangrijk dat zij leren kijken vanuit verschillende perspectieven, zich kunnen verplaatsen in anderen en inzicht ontwikkelen in maatschappelijke vraagstukken die invloed hebben op hun eigen leven en dat van anderen. Wij stimuleren leerlingen om vragen te stellen, kritisch na te denken en actief mee te denken over mogelijke oplossingen.

Daarnaast besteden wij aandacht aan planetaire vraagstukken zoals klimaatverandering, duurzaamheid, afval, natuurbehoud en verantwoord omgaan met grondstoffen. Wij vinden het belangrijk dat leerlingen ontdekken hoe hun eigen keuzes invloed kunnen hebben op hun omgeving, nu en in de toekomst.

Binnen ons onderwijs creëren wij ruimte voor gesprek, onderzoek en reflectie. Leerlingen leren hun mening te vormen, deze te onderbouwen met argumenten en tegelijkertijd open te staan voor andere

standpunten. Daarbij oefenen zij vaardigheden zoals samenwerken, luisteren, kritisch denken, afwegen van belangen en het nemen van verantwoordelijkheid.

Door middel van thematisch onderwijs, groepsgesprekken, actualiteiten, leesonderwijs, wereldoriëntatie en burgerschapsactiviteiten leren leerlingen steeds beter verbanden leggen tussen zichzelf, anderen en de samenleving. Zo begeleiden wij hen in hun ontwikkeling tot betrokken, verantwoordelijke en nieuwsgierige wereldburgers die met vertrouwen hun plaats innemen in een veranderende samenleving.

5.7 Democratische betrokkenheid

Democratische betrokkenheid is belangrijk voor burgerschap. Het uitgangspunt is dat leerlingen leren om verantwoordelijk om te gaan met de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit.

Leerlingen leren bij burgerschap hoe ze in verschillende rollen, ook als leerling, kunnen bijdragen aan het vormgeven van de samenleving, waarbij democratische betrokkenheid een belangrijk middel is. Ze leren over invloed en macht, welke mogelijkheden ze hebben om invloed uit te oefenen en hoe trajecten van besluitvorming op allerlei niveaus kunnen worden vormgegeven. Ze leren belangrijke vaardigheden, zoals meningsvorming, respectvol communiceren, aanwenden van invloed, afwegen van belangen en besluitvorming. Deelname aan een democratische cultuur laat leerlingen ervaren dat hun stem gehoord en gewaardeerd wordt en dat ze kunnen bijdragen aan het vormen van de samenleving.

Leerlingen leren dat democratie niet draait om de macht van de meerderheid, maar ook zorg voor de standpunten en belangen van minderheden impliceert. Omdat democratie een vorm van bestuur is die recht probeert te doen aan diversiteit in de samenleving, oefenen leerlingen respectvol om te gaan met standpunten van minderheden en gemarginaliseerde stemmen. Democratie heeft een kracht, maar kan ook kwetsbaar zijn.

Op De Vossenbergh vinden wij het belangrijk dat leerlingen ervaren dat zij ertoe doen en invloed kunnen uitoefenen op hun eigen omgeving. Vanuit onze slogan *‘Aandacht voor wie je bent’* stimuleren wij leerlingen om hun mening te vormen, deze op een respectvolle manier te uiten en actief deel te nemen aan de gemeenschap waarvan zij deel uitmaken.

Wij zien onze school als een oefenplaats voor democratie. Leerlingen leren dagelijks wat het betekent om samen te leven, samen te werken en rekening te houden met de belangen van anderen. Daarbij besteden wij aandacht aan luisteren naar elkaar, het voeren van gesprekken, het oplossen van conflicten, het maken van gezamenlijke afspraken en het nemen van verantwoordelijkheid voor de groep en de school.

Binnen onze pedagogische huisstijl Vier ‘t Geluk oefenen leerlingen met democratische vaardigheden zoals respectvol communiceren, samenwerken, omgaan met verschillen en het nemen van gezamenlijke besluiten. De kernwaarden samen, respect, rust en veiligheid vormen hierbij een belangrijke basis.

De kinderraad speelt een belangrijke rol binnen onze school. Vertegenwoordigers uit verschillende groepen denken mee over ontwikkelingen binnen de school, bespreken onderwerpen die leven onder leerlingen en dragen ideeën aan voor verbetering van de schoolomgeving. Hierdoor ervaren leerlingen dat hun mening gehoord wordt en dat zij daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen.

Daarnaast creëren wij binnen lessen, groepsgesprekken, thematisch onderwijs en burgerschapsactiviteiten regelmatig ruimte voor dialoog en discussie. Leerlingen leren hun mening te onderbouwen met argumenten, respectvol te reageren op andere standpunten en afwegingen te maken tussen verschillende belangen. Daarbij leren zij dat verschillen van mening normaal zijn binnen een democratische samenleving en dat juist deze verschillen kunnen bijdragen aan betere besluiten.

Gezien de diverse leerlingenpopulatie van De Vossenbergh vinden wij het belangrijk dat leerlingen niet alleen aandacht hebben voor hun eigen belangen, maar ook oog ontwikkelen voor de belangen en perspectieven van anderen. Zij leren dat iedereen gelijkwaardig is en dat minderheidsstandpunten gehoord en gerespecteerd moeten worden.

Door leerlingen actief te laten participeren binnen de schoolgemeenschap ontwikkelen zij het vertrouwen, de vaardigheden en de houding die nodig zijn om later als betrokken en verantwoordelijke burgers deel te nemen aan de democratische samenleving.

6 Kwaliteitscultuur

6.1 Cultuur en structuur op school

Goed burgerschapsonderwijs vraagt om een gezamenlijke visie, een professionele cultuur en een duidelijke organisatiestructuur. Op De Vossenbergh zien wij burgerschap niet als een afzonderlijk vak, maar als een integraal onderdeel van ons onderwijs en ons dagelijks handelen. Burgerschap is zichtbaar in de manier waarop wij met elkaar omgaan, binnen onze pedagogische huisstijl Vier 't Geluk en binnen ons thematisch onderwijs.

Vanuit onze slogan 'Aandacht voor wie je bent' werken wij dagelijks aan een schoolcultuur waarin leerlingen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen. Wij vinden het belangrijk dat leerlingen niet alleen leren over democratie, diversiteit en maatschappelijke betrokkenheid, maar deze ook daadwerkelijk ervaren in de praktijk. Leerkrachten vervullen hierin een belangrijke voorbeeldfunctie en creëren een veilig klimaat waarin leerlingen kunnen oefenen met samenwerken, verantwoordelijkheid nemen, het voeren van gesprekken en het omgaan met verschillen.

De schoolleiding draagt zorg voor de ontwikkeling, uitvoering en borging van het burgerschapsonderwijs. Daarbij wordt erop toegezien dat de visie, doelen en afspraken rondom burgerschap bekend zijn binnen het team en zichtbaar zijn in de dagelijkse onderwijspraktijk. Door middel van overleg, evaluatie en gezamenlijke reflectie werken wij continu aan de verdere ontwikkeling van ons burgerschapsonderwijs.

Een belangrijk onderdeel van ons burgerschapsonderwijs wordt vormgegeven binnen onze pijler ****thematisch onderwijs****. Binnen betekenisvolle thema's leggen leerlingen verbanden tussen zichzelf, anderen en de wereld om hen heen. Maatschappelijke vraagstukken, democratische waarden, diversiteit, duurzaamheid en actuele ontwikkelingen worden hierbij op een natuurlijke manier verbonden aan kennis, vaardigheden en houding.

Structuur

- * Eén medewerker van De Vossenbergh neemt deel aan de bovenschoolse expertgroep Burgerschap van SKOPOS.
 - * Ontwikkelingen, inzichten en afspraken vanuit deze expertgroep worden gedeeld binnen het team en waar nodig vertaald naar de onderwijspraktijk van De Vossenbergh.
 - * De schoolleiding en de betrokken medewerker stemmen periodiek af over de ontwikkeling en borging van het burgerschapsonderwijs.
 - * Burgerschap wordt binnen De Vossenbergh niet als afzonderlijk programma aangeboden, maar is verweven binnen het thematisch onderwijs, de pedagogische huisstijl Vier 't Geluk en de dagelijkse schoolpraktijk.
 - * Binnen de kwaliteitscyclus van de school wordt regelmatig geëvalueerd of het aanbod, de doelen en de uitvoering van het burgerschapsonderwijs aansluiten bij de leerlingenpopulatie en de maatschappelijke context van de school.
- Door deze werkwijze zorgen wij ervoor dat burgerschap een herkenbare, betekenisvolle en duurzame plaats heeft binnen ons onderwijs.

7 Zorg voor kwaliteit

7.1 Algemeen

Op onze school streven we ernaar om kwalitatief goed burgerschapsonderwijs te verzorgen. Onze uitgangspunten zijn:

- Ons burgerschapsonderwijs voldoet aan wettelijke eisen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de verwachtingen van de samenleving (zie het waarderingskader van de Inspectie van het Onderwijs)
- Ons burgerschapsonderwijs is doelgericht
- Wij zorgen ervoor dat er samenhang is in ons burgerschapsonderwijs
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de behoeften van de leerlingen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij wat wij zelf belangrijk vinden
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze visie
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze mens- en maatschappijvisie

7.2 Kwaliteitszorg en monitoring

Onder kwaliteitszorg verstaan wij het cyclisch vaststellen, realiseren, evalueren en borgen van de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs. In dit beleidsplan hebben wij onze missie, visie, kernwaarden en doelen voor burgerschap beschreven en uitgewerkt in concrete kenmerken en kwaliteitsaspecten.

In ons schoolplan zijn op hoofdlijnen de wettelijke kaders en afspraken rondom burgerschap opgenomen. Daarbij verwijzen wij naar de Module Burgerschap binnen Mijn Schoolplan. De werkgroep Burgerschap is eigenaar van deze module en draagt zorg voor de actualisatie en doorontwikkeling hiervan. Jaarlijks wordt de inhoud geëvalueerd en waar nodig aangepast. Vervolgens vindt hierover een evaluatie- en ontwikkelgesprek plaats met het team.

Ter ondersteuning van de kwaliteit en doorgaande ontwikkeling van ons burgerschapsonderwijs werken wij met kwaliteitskaarten en meetinstrumenten die aansluiten bij onze visie, doelen en wettelijke opdracht. Voorbeelden hiervan zijn:

- kwaliteitskaart Burgerschap;
- kwaliteitskaart Sociaal-emotionele ontwikkeling;
- kwaliteitskaart Identiteit;
- overige schoolspecifieke kwaliteitskaarten.

Daarnaast maken wij gebruik van verschillende vragenlijsten en meetinstrumenten om zicht te krijgen op de kwaliteit, ontwikkeling en borging van ons burgerschapsonderwijs. De metingen zijn opgenomen in onze meerjarenplanning. Voorbeelden hiervan zijn:

- meting Basiskwaliteit (2 x per 4 jaar);
- Quick Scan Burgerschap (1 x per 4 jaar);
- Schooldiagnose IJkpunten voor goed burgerschapsonderwijs (1 x per 4 jaar);
- vragenlijst Burgerschap leerlingen (2 x per 4 jaar);
- monitoring sociale ontwikkeling (jaarlijks);
- vragenlijst Veiligheid Leerlingen (jaarlijks via Leerling in Beeld);
- vragenlijst Diversiteit Ouders en Leerlingen (1 x per 4 jaar).

Op basis van de analyses worden conclusies en verbeterpunten vastgesteld. Deze worden opgenomen in het jaarplan, schoolplan en de kwaliteitscyclus van de school.

In het kader van onze kwaliteitszorg monitoren wij burgerschapsonderwijs op drie niveaus:

Monitoring op drie niveaus

Schoolniveau

Op schoolniveau monitoren wij de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs in relatie tot onze visie, missie, kernwaarden en wettelijke opdracht. Hierbij analyseren wij periodiek de uitkomsten van vragenlijsten, kwaliteitsmetingen, veiligheidsmetingen en evaluaties van het onderwijsaanbod. Daarnaast wordt gekeken in hoeverre burgerschap zichtbaar is binnen ons thematisch onderwijs, de schoolcultuur en de pedagogische aanpak. De uitkomsten worden besproken binnen het team en waar

nodig vertaald naar verbeterdoelen binnen het jaarplan.

Groepsniveau

Op groepsniveau volgen leerkrachten de sociale veiligheid, groepsdynamiek, sociale competenties en burgerschapsontwikkeling van leerlingen. Dit gebeurt onder andere door observaties, groepsbesprekingen, leerlinggesprekken, de veiligheidsmetingen van Leerling in Beeld en de dagelijkse ervaringen binnen de groep. Op basis van deze gegevens worden groepsdoelen opgesteld en waar nodig interventies ingezet die bijdragen aan een positief groepsklimaat en de ontwikkeling van burgerschapscompetenties.

Kindniveau

Op kindniveau volgen wij de ontwikkeling van leerlingen op het gebied van sociale vaardigheden, participatie, verantwoordelijkheid, samenwerken, omgaan met verschillen en democratisch handelen. Hiervoor maken wij gebruik van observaties, gesprekken met leerlingen, gegevens uit Leerling in Beeld en de dagelijkse ervaringen binnen de klas. De verzamelde informatie helpt leerkrachten om het onderwijsaanbod af te stemmen op de ontwikkelbehoeften van individuele leerlingen en om tijdig ondersteuning te bieden waar nodig.

Door deze systematische aanpak houden wij zicht op de kwaliteit en opbrengsten van ons burgerschapsonderwijs en werken wij continu aan de verdere ontwikkeling van onze leerlingen en onze school.

Voor meer info en inspiratie zie handreiking in de bijlage.

Bijlagen

1. Handreiking onderwijskwaliteit en monitoring

8 Uitwerking van ons curriculum

8.1 Onze lessen burgerschapsonderwijs

Burgerschapsaanbod Vossenbergh

Duurzame ontwikkeling

Leerlingen zijn bewust bezig met hun eigen ecologische voetafdruk en kennen de gevolgen op mondiaal niveau.

Aanbod	
1/2	- Thema over duurzaamheid en klimaat - Knutselen met kosteloos materiaal
3/4	- Knutselen met kosteloos materiaal
5/6	- Deelname aan 'Landelijke Opschoondag' op 22 maart 2025
7/8	- Jaarlijkse schoonmaakactie bij Paaspop met groep 8 (niet in schooljaar 2024/2025 i.v.m. meivakantie)
School Breed	- Speelplaats met natuurlijk materiaal - Schoolplein wordt onderhouden door Stichting Philadelphia - Kwaliteitskaart Vier 't Geluk - Vier 't Geluk > 'Ik ga netjes om met materialen van mezelf, anderen en de school' - Vier 't Geluk > 'Ik ruim mijn spullen op en laat de werkplek netjes achter' - Scheiden van restafval en papier voor de kinderen - Scheiden van restafval, plastic en papier voor de leerkrachten - Thema's van Staal (zie handleiding per jaargroep) - Aandacht besteden aan zuinig omgaan met materiaal, met water omgaan en afval scheiden - We stimuleren het gebruik van een broodtrommel en een herbruikbare beker

Identiteit en diversiteit

Leerlingen erkennen dat er verschillen tussen mensen zijn, maar behandelen ieder mens respectvol en gelijkwaardig. Ze durven daarover gesprekken aan te gaan vanuit een oprechte nieuwsgierige houding, zonder oordeel en met een eigen mening.

Aanbod	
1/2	- Project Familie - Cultuur: De Grote Kleine Voorleeshow 'Fred het hert' over meningsvorming, samenwerking en reflectie (30-10-2024) - Cultuur: 'Overgisteren' over identiteit (14-01-2025 en 04-02-2025) - Cultuur: 'Een koffer vol film' over denk- en handelswijze (03-04-2025)
3/4	- Thema Gezin en familie - Cultuur: Voorleeshow 'Neehoorn' over op je plek voelen (09-01-2025) - Cultuur: 'Voor even' over analyseren, experimenteren en reflecteren (17-02-2025) - Cultuur: 'Van Ganzenveer tot I-pad' over identiteit, globalisering en diversiteit (31-03-2025) - Cultuur: 'Hoe dan?' over samenwerk en reflecteren (22-05-2025)
5/6	- Jeugdjournaal - Cultuur: Voorleeshow 'Neehoorn' over op je plek voelen (09-01-2025) - Cultuur: 'Voor even' over analyseren, experimenteren en reflecteren (17-02-2025)
7/8	- Musical - Wie ben ik? – project - Jeugdjournaal - Dag met mensen met een beperking - Cultuur: Rhythmic over samenwerken, saamhorigheid, verschillen en overeenkomsten (15-11-2024)
School Breed	- Kwaliteitskaart Vier 't Geluk - Vier 't Geluk > 'Ik begrijp dat een andere leerkracht het anders doet' - Vier 't Geluk > 'Ik behandel een ander zoals ik zelf ook behandeld wil worden' - Vier 't Geluk > 'Ik geef duidelijk mijn grenzen aan en respecteer de grenzen van een ander' - Vier 't Geluk > 'Ik mag mezelf zijn, iedereen is uniek' - Vier 't Geluk > 'Ik laat iedereen in zijn/haar waarde' - Jaarlijkse sponsorloop voor het goede doel - Lentekriebels - Denkers en Makers (vanaf groep 5) - Kangoeroegroep (vanaf groep 5) - Schoolband - Taalklas - Kinderboekenweek 'Lekker Eigenwijs' - Er zijn potloden in allerlei huidskleuren

Wereldperspectieven en globalisering

Leerlingen zijn zich bewust van verschillen en overeenkomsten tussen culturen, geloofsovertuigingen en wereldperspectieven.

Aanbod	
1/2	
3/4	- Cultuur: 'Van Ganzenveer tot I-pad' over identiteit, globalisering en diversiteit (31-03-2025)
5/6	- Groep 5 – 1 Ander festival – kennismaken met diverse wereldculturen met nadruk op begrippen als tolerantie, compassie, respect en nieuwsgierigheid
7/8	- Cultuur: Expeditie Heilige huisjes (26-05-2025 en 27-05-2025) - Woordenschatlessen voor Engels - Groep 7 – 1 Ander festival – kennismaken met diverse wereldculturen met nadruk op begrippen als tolerantie, compassie, respect en nieuwsgierigheid
School Breed	- Multiculturele feestkalender inclusief boek met uitgebreide beschrijving van meer dan 100 feest- en gedenkdagen in Nederland - Sinterklaasateliers (05-12-2024) - Kerstdiner (19-12-2024) - Kerstateliers (20-12-2024) - Carnavalsviering (28-02-2025) - Paaspopviering (18-04-2025) - Kunstweken (na de meivakantie) - Lentekriebels

Democratie, macht, vrijheid en gelijkheid

Leerlingen kennen de democratische rechtstaat waarin we leven, kennen ook andere vormen van staatsinrichting en wat dat betekent.

Aanbod	
1/2	
3/4	- Helpende handjes
5/6	- EBC Kinderraad - Helpende handjes - Jeugdjournaal
7/8	- EBC Kinderraad - Helpende handjes - Jeugdjournaal - Lesprogramma Verkiezingen - Lesprogramma Prinsjesdag - Bezoek stemlokaal in de school - Democracy (om het jaar)
School Breed	- Kwaliteitskaart Vier 't Geluk - Kwaliteitskaart Stopaanpak - Gouden en zilveren weken voor groepsvorming

Mensenrechten

Leerlingen gaan op een respectvolle manier gaan met elkaar om en zijn zich bewust van de gevolgen van hun keuzes op anderen.

Aanbod	
1/ 2	- Leerkrachten besteden veel aandacht aan dagelijkse routine en groepsafspraken
3/4	- Cultuur: 'Op stap met Jet en Jan' (12-03-2025) - Cultuur: 'Dansvoorstelling Sorry' over omgaan met elkaar en gedrag (16-06-2025)
5/6	- Cultuur: 'Op stap met Jet en Jan' (12-03-2025) - Cultuur: 'Dansvoorstelling Sorry' over omgaan met elkaar en gedrag (16-06-2025) - Jeugdjournaal
7/8	- 80 jaar vrijheid – OMG project Meijerijstad (02-09-2024 t/m 14-09-2024) - Basispakket educatie OMG project (02-09-2024 t/m 14-09-2024 - Voorstelling 'Van Horen Zeggen' over moed, strijd en menselijkheid (09-09-2024) - Bezoek Basecamp (17-09-2024) - Veteraan in de klas (19-09-2024) - Jeugdjournaal
School breed	- Kwaliteitskaart Vier 't Geluk - Kwaliteitskaart Stopaanpak - Inzet Herstelkaart - Gouden en zilveren weken voor groepsvorming - Rots en water training - Inzet groepsgeluk